

Депчинська Іветта

*Az álmok mindig valóra válnak.
A gond az, hogy sokan
Egy bizonyos álmot kergetnek,
És nem veszik észre
a sok-sok beteljesült álmot
maguk körül.
Dean Ray Koontz*

Вивчення чеської та угорської мов в україномовних школах поліетнічного регіону Закарпаття

*Методичний посібник на допомогу вчителям
загальноосвітніх навчальних закладів*

І. А. Депчинська

Вивчення чеської та
угорської мов в
україномовних школах
поліетнічного регіону
Закарпаття

Методичний посібник
на допомогу вчителям загальноосвітніх навчальних закладів

Ужгород, 2015

Депчинська І. А. Вивчення чеської та угорської мов в україномовних школах поліетнічного регіону Закарпаття: Методичний посібник на допомогу вчителям загальноосвітніх навчальних закладів /Ветта Аттілівна Депчинська. – Ужгород: Гражда. – 183 с.

На сучасному етапі розвитку освіти України в контексті євроінтеграційного процесу вивченню іноземних мов надається особлива увага.

У даному методичному посібнику розроблено основи вивчення угорської та чеської мов для україномовних шкіл Закарпаття. Виховання учнівської молоді в умовах поліетнічного регіону передбачає створення полікультурного мовного середовища, яке сприяло б формуванню європейських цінностей: толерантності, поважливого ставлення до інших культур, традицій, звичаїв. У методичному посібнику, який рекомендовано для факультативних занять та самоосвіти подано угорський та чеський алфавіти, історію розвитку цих мов, їх фонетичний та лексичний склад, а також завдання для закріплення і використання знань.

Методичний посібник створено на допомогу вчителям загальноосвітніх навчальних закладів при підготовці до факультативних занять з угорської та чеської мов. Він стане також цікавим путівником для тих учнів, які роблять самостійні кроки з вивчення угорської або чеської мов.

Рецензенти:

Герцог Юрій Вікентійович, старший викладач кафедри менеджменту та інноваційного розвитку освіти Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Дерке Магдалина Жігмондівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри угорської філології гуманітарно-природничого факультету ДВНЗ Ужгородського національного університету.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Протокол № 3 від 15 травня 2016 р.

Зміст

Вступ.....	5
Розділ 1. Чеський алфавіт.....	6
Карта Чехії.....	7
Чеська абетка.....	8
Історія чеської мови.....	10
Чеський алфавіт (Česká abeceda).....	13
Розділ 2. Угорський алфавіт.....	55
Карта Угорщини.....	56
Угорська абетка.....	57
Історія угорської мови.....	57
Угорський алфавіт (Magyar ábécé).....	64
Розділ 3. Завдання для закріплення знань з чеської та угорської мов.....	108
Список використаної літератури.....	173
Додатки.....	175

ВСТУП

Проблема викладання іноземної мови в сучасній школі є особливо актуальною, адже зміни в сфері освіти все більше орієнтують її на „вільний розвиток людини”, на творчу ініціативу, самостійність учнів, конкурентоспроможність. Метою навчання іноземної мови є формування комунікативної компетенції, що включає в себе мовну, соціокультурну компетенцію.

Вивчення іноземної мови покликане сформувати таку особистість, яка здатна і бажає брати участь в міжкультурній комунікації. Вивчення мови – це також можливість познайомитися з іншою культурою, з багатомовним розмаїттям полікультурного середовища, яке формує особливий і неповторний світ міжкультурної комунікації.

Створення методичного посібника покликане зацікавити учнів вивченням іноземної мови, викликати позитивне ставлення до можливості спілкуватися з однолітками, які у своєму середовищі спілкуються угорською або чеською мовами.

На сторінках ілюстрованого посібника учні зможуть пройти весь шлях вивчення мови від простого (вивчення букв) до більш складного (вивчення нових слів, виразів, речень, перекладу віршиків і текстів). Процес вивчення кожної букви чеського та угорського алфавітів включає завдання на написання друкованих і прописних літер, буквосполучень, слів, також містить різноманітні завдання, які сприяють розвиткові та закріпленню навичок письма. Структура посібника є чіткою: визначено зміст і обсяг обов’язкових для засвоєння теоретичних відомостей, окреслено логіку й послідовність їх засвоєння учнями відповідно до вимог навчальних програм, розроблених для українських шкіл. Належний науковий рівень викладу теоретичного матеріалу вдало поєднується з його доступністю. Посібник містить три розділи. У першому подано чеський алфавіт, а також історію розвитку чеської мови, її морфологічну систему, фонетичний склад, граматику і синтаксис, правила вимови звуків.

У другому розділі подано угорський алфавіт, історію розвитку угорської мови, її морфологічну систему, фонетичний склад, граматику і синтаксис, правила вимови звуків, перелік діалектів.

Особливий інтерес становить подана в третій частині посібника система тренувальних вправ для розвитку умінь і навичок усного та писемного мовлення, що є важливою умовою повноцінного опанування мовою.

Отже, подорожуючи сторінками цього посібника учні відкриють для себе новий цікавий світ: культуру, історію, літературу Чехії та Угорщини.

Завдяки цьому посібнику учні:

- зможуть засвоїти та закріпити знання алфавіту з чеської та угорської мов;
- поглиблюватимуть знання про історію розвитку чеської та угорської мов, творчість письменників-земляків;
- розвиватимуть усне та писемне мовлення з чеської та угорської мов, зв’язне мовлення, бажання вчитися.

Česká
abeceda

Чехія. Česká republika

Столиця: Прага.

Ніавні мѣсто: Прага.

Населення (роčet obyvatel): 10 250 тис. (2003).

Найбільші міста (největší města):

Брно – Brno

Острава – Ostrava

Пльзень – Plzeň

Оломоуц – Olomouc

Ліберец – Liberec

Найбільші річки (hlavní řeky):

Морава – Morava,

Лаба (Ельба) – Labe,

Влтава – Vltava,

Сазава – Sázava.

Чеська абетка. *Česká abeceda*

Чеська буква	Українська вимова
A a	коротке а
Á á	довге а
B b	бе
C c	це
Č č	че
D d	де
Ď ě	де
E e	коротке е
É é	довге е
Ě ě	м'яке е (є)
F f	еф
G g	ге
H h	га
Ch ch	ха
I i, Í í	коротке та довге і
J j	є
K k	ка
L l	ел
M m	ем
N n	ен
Ň ň	ень
O o, Ó ó	коротке і довге о
P p	пе
Q q	кве
R r	ер
Ř ř	ерж
S s	ес
Š š	еш
T t	те
Ť ť	те
U u, Ú ú, ů	коротке і довге у
V v	ве
W w	подвійне ве
X x	ікс
Y y, Ý ý	коротке тверде і довге тверде і
Z z	зет
Ž ž	жет

Чеський алфавіт з транскрипцією

Літера	Назва літери	Звук у чеській мові	Приблизний український відповідник
A a	a	[a]	а
Á á	dlouhé á	[a:]	а
B b	bé	[b]	б
C c	cé	[c]	ц
Č č	čé	[č]	ч
D d	dé	[d]	д
Ď ě	ďé	[ď]	дь
E e	é	[e]	е
É é	dlouhé é	[e:]	е
Ě ě	ije	[je]	є
F f	ef	[f]	ф
G g	gé	[g]	г
H h	há	[h]	г
Ch ch	chá	[ch]	х
I i	í	[i]	і
Í í	dlouhé í	[i:]	і
J j	jé	[j]	й
K k	ká	[k]	к
L l	el	[l]	л
M m	em	[m]	м
N n	en	[n]	н
Ň ň	eň	[ň]	нь
O o	ó	[o]	о
Ó ó	dlouhé ó	[o:]	о
P p	pé	[p]	п
Q q	kvé	[kv]	кв
R r	er	[r]	р
Ř ř	eř	[rž], [rš]	рж, рш

S s	es	[s]	с
Š š	eš	[š]	ш
T t	té	[t]	т
Ť ť	ťé	[ť]	ть
U u	ú	[u]	у
Ú ú	dlouhé ú	[u:]	у
Ů ů	ů s kroužkem	[u:]	у
V v	vé	[v]	в
W w	dvojité vé	[v]	в
X x	iks	[ks], [gz]	кс, гз
Y y	ypsilon	[y]	и
Ý ý	dlouhé ypsilon	[y:]	и
Z z	zet	[z]	з
Ž ž	žet	[ž]	ж

Історія чеської мови

Чеська мова – є однією із західнослов'янських мов, що розповсюджена в Чехії, США, Канаді, Австралії, Словаччині... Це офіційна мова Чехії, де проживає близько 10 мільйонів людей. В чеській мові розрізняють чотири групи діалектів: моравсько-словацькі, власне чеські, ляські (силезьські) та галацькі.

Перші пам'ятки чеської писемності датуються кінцем 13 століття. У 14 столітті існував єдиний тип літературної чеської мови, яка стабілізувалась лише в 15 - 16 столітті. Розвиток чеської мови перервало правління Габсбурзької династії в 17 - 18 століттях, так як офіційною мовою в цей період була німецька. І лише в кінці 18 - початку 19 століття на основі літератури 16 - 17 століть відбулось відродження чеської літературної мови. Значну роль у становленні літературної мови відіграли чеські діячі доби Відродження: Й. Юнгман – автор Чесько-німецького словника; Й. Добровський – автор першої наукової граматики з чеської мови [3, с. 14].

Алфавіт (abeceda) – сукупність усіх літер, прийнятих у писемності якої-небудь мови і розміщених у певному усталеному порядку... Чітка послідовність літер в алфавіті з давніх-давен (кінець 2 тис. до н. е.) була пов'язана з тим, що літери одночасно виконували цифрову функцію [3, с. 14].

Морфологічна система чеської мови характеризується:

- ❖ відсутністю простих минулих часів;
- ❖ великою кількістю типів відмінювання іменників;
- ❖ розмаїттям типів дієвідмінювання.

Писемність в чеській мові представлена латинською основою з численними діакритичними знаками та одним диграфом *ch*. В 15 столітті Ян Гус запровадив у чеському правописі діакритичні знаки – надрядкові знаки, що вживаються для зміни значень окремих літер.

В чеській мові 42 букви, в тому числі з „діакритичними знаками” – різними штрихами та рисками над буквами або під ними. Такі знаки служать для позначення звуків, для яких в латиниці не передбачено окремих букв.

Сучасна чеська літературна мова використовує такі діакритичні знаки: знак ' (čárka) – для розрізнення довгих і коротких голосних *a, o, u, e, i, y*; знак ° (kroužek) – для позначення довгого голосного *ů*... Знак ˇ (háček) позначає м'які приголосні *ž, š, č, ř*, м'якість великих *Ď, Ň, Ě*, малий приголосний *ň* у кінці слова (*kůň, tíseň, zeleň, síň, daň*) і рукописні м'які приголосні *dˇ, tˇ* [3, с. 16].

Якість голосного звука не залежить від його позиції у слові, від наголосу, типу складу та темпу мовлення. Короткі голосні коротші, ніж наголошені українські, а чеські довгі голосні вимовляються приблизно вдвоє довше, ніж короткі. Чеські голосні звуки під наголосом не подовжуються. Наголос є сталим – на першому складі.

У чеській мові всі приголосні звуки, за винятком кількох, є твердими. До м'яких приголосних належать [j] (у чеській орфографії (j), [j] (d'), [c] (t'), [ɲ] (ň). Для позначення м'якості приголосних *t'* і *d'* у кінці слова і перед голосними *o, a, u* використовується друкований знак ' : *d'obat, d'as, ted', sád', t'oran*... Також наявний фрикативний звук [ɦ] (h). Носіями складу можуть бути приголосні [r],

[l] (а в деяких випадках [m], [n]) у позиції між приголосними (prst, krk, vlna), або у кінці слів (nesl, sedm).

В чеській мові є такі дифтонги: ou, au, eu. Вони утворюються поєднанням голосних із звуком [u], утворюючи один склад. У словах слов'янського походження і особливо в чеських словах зустрічається дифтонг [ou]: mouka, kroupy, trouba, moucha, soused; в словах іноземного походження зустрічається дифтонг [au]: auto, autor, mňau; а рідше – [eu]: eukalypt, feudální.

Слід зауважити, що поєднання ou, au не є дифтонгами, якщо їх складові частини відносяться до різних складів, наприклад: nauka [na'uka], poukázat [po'ukázat].

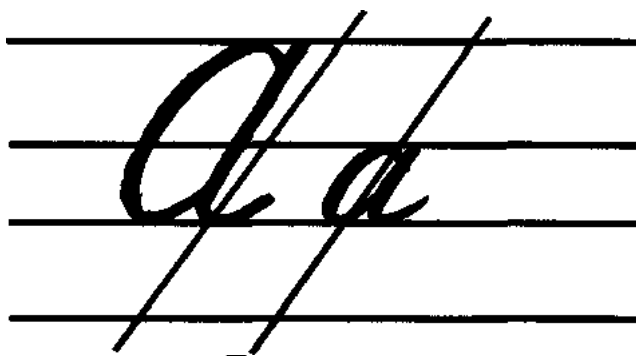
S kým jdete do divadla? S matkou, s tetou Martou.

S kým chcete mluvit? Se soudružkou Věrou.

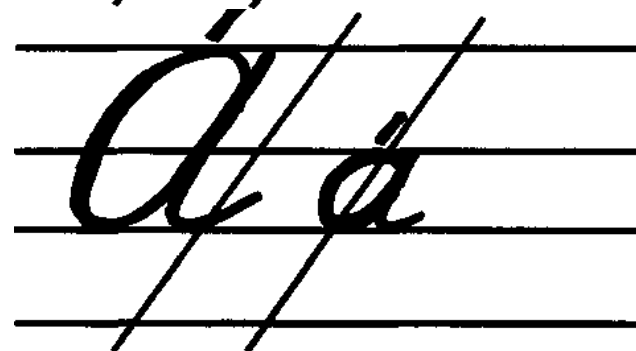
S kým pojedete do Prahy?

Na shledanou! Dobrou noc!

A a [a]

Á á

[a:]

(довге а)

A-a-a Á-á-á-á a-á-

a-á-a A-á-a-á

Akvárium, akácie, adresa, ach, aktovka ...

I i

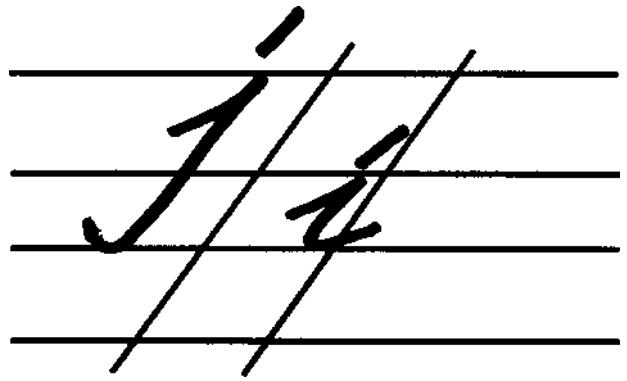
[i]

I-i-i-i, Ii-Ii-Ii, ia-ai-ia-ai,
Ia-Ia-aI-aI, Ai-Ai.

Internet, informace, cit, inkoust, infekce ...

Í í

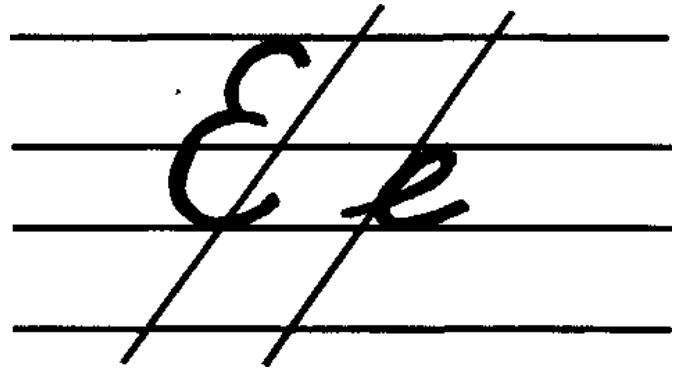
[i:] (довге
і)

Í-í-í-í, ía-íA-ía-íA, Íi-Íi-
iÍ-iÍ, Ía-aÍ-Ía-aÍ.

Dívka, cíl, interesantní, kolík, komín ...

E e

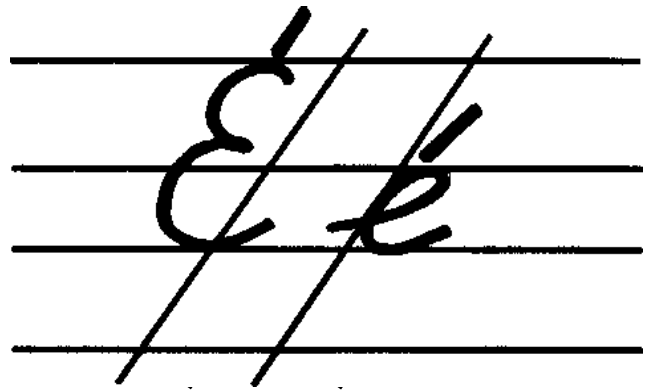
[e]

E-e-e-e, E-e-E-e, a-e-i-e,
A-E-a-i, Aa-Ee-Ii.

Den, ten, velitel, pedanat, eukalyptus ...

É é

[e:]

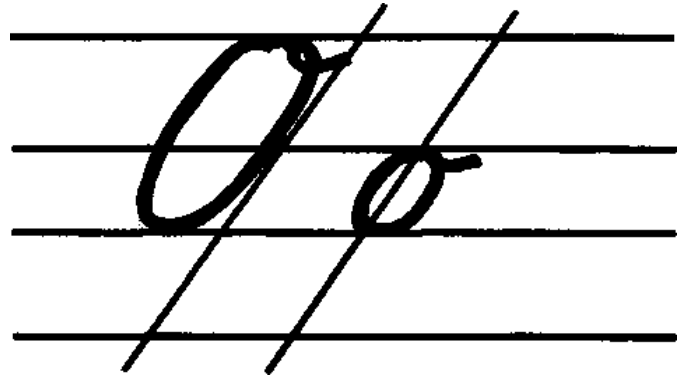
(довге е)

É-é-é-é, é-i-é-a, Í-Á-Í-É, É-a-A-é,
É-é-Á-á.

Léto, mléko, nést, anténa, malé ...

O o

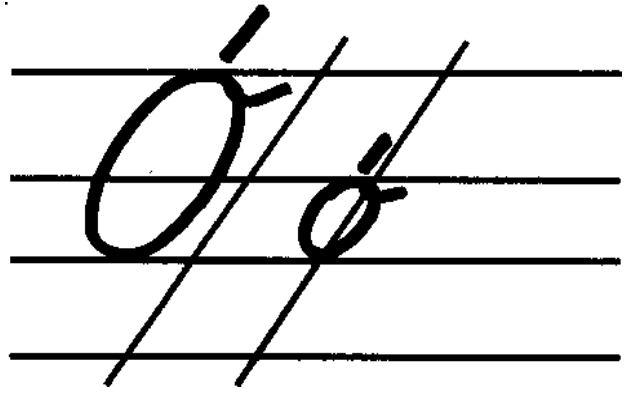
[o]

O-o-o-o, O-O-O-O, a-o-
i-o, A-O-I-O, o-O-A-a.

Oběd, obchodník, orkán, orchidej ...

Ó ó

[o:]

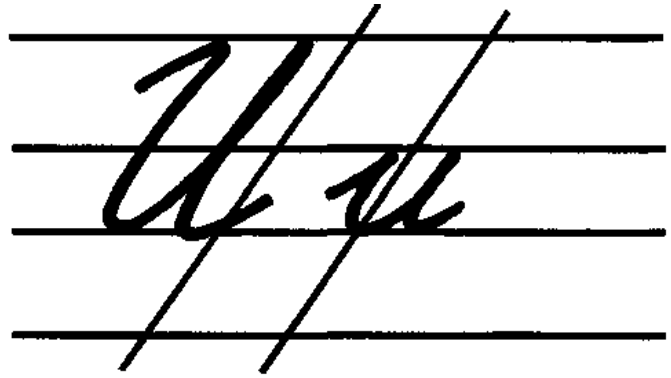
(довге о)

Ó-ó-ó-ó, ó-a-ó-e, Ó-Ó-
Ó, Ó-Í-Ó-Á, ó-í-ó-é.

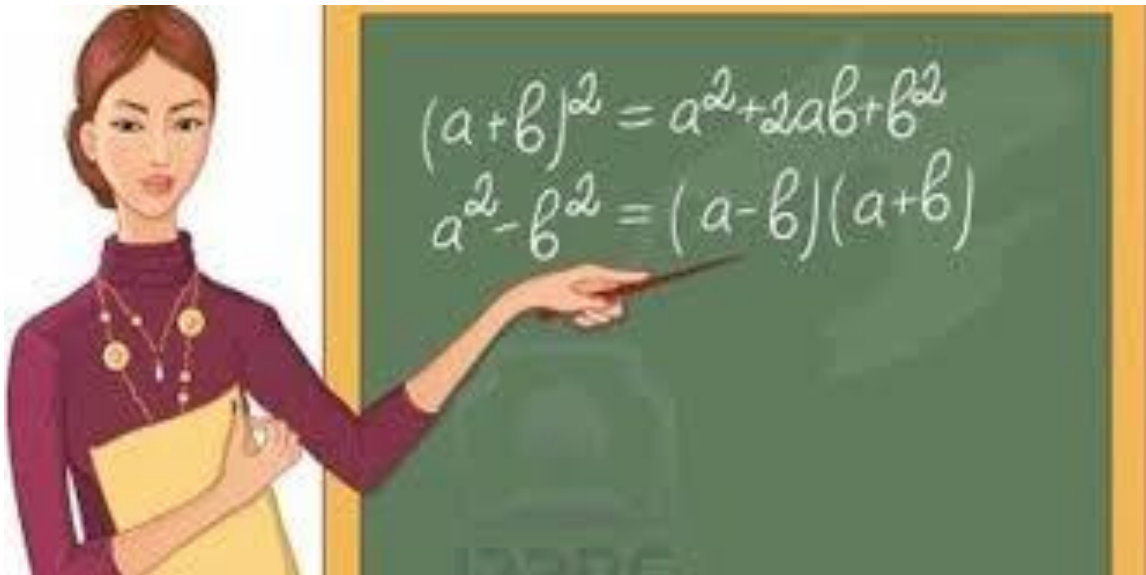
Тón, laktóza, mimóza, tónovat, tónový ...

U u

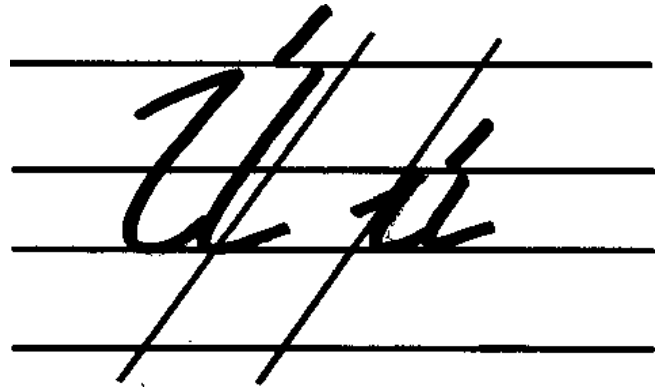
[u]

U-u-u-u, U-U-U, u-e-i-o-u, U-A-O-I, au-eu.

Učitel, udržet, udička, událost, ukázat...

Ú ú

[u:]

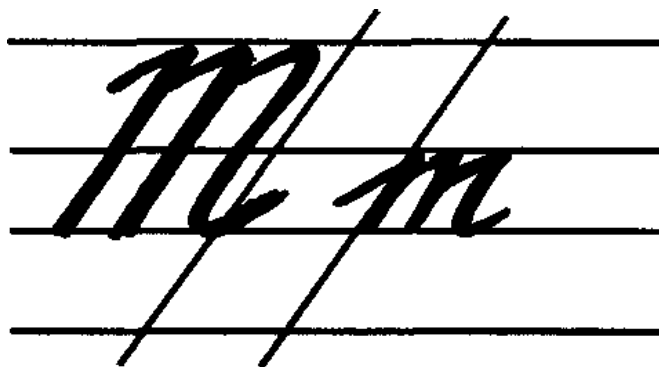
(довге у)

Ú-ú-ú-ú, Ú-Ú-Ú, a-ú-e-ú-i-ú-o-
ú; Ú-Á-Í-Ú.

Úspech, úspora, ústně, úsek, úryvek...

M m

[m]

M-m-m-m, ma-me-mi-mu; má-
ma, má-mu, má-me. Mámo!

Mech, malá, mile, mince, melodie ...

T t

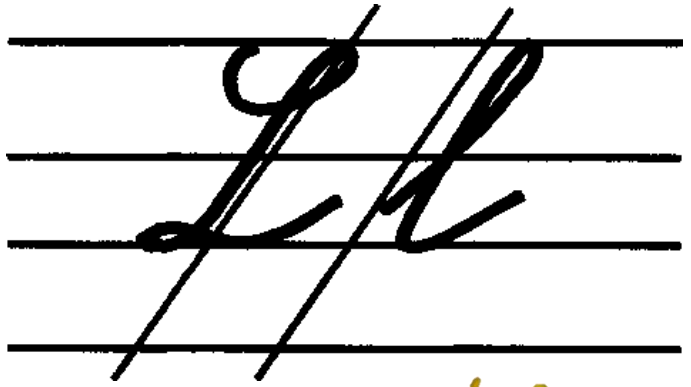
[t]

T-t-t-t, T-T-T-T, ta-te-ti-
to; tam, tá-to, te-to.

Teploměr, travina, trapem, tréma, topol ...

L l

[l]

L-l-l-l, la-le-li,
al-el-il; lem, lom, let, lé-
tat, li-la, li-lie, lo-mit.

Letoun, lilie, list, litera, los, louka ...

S s

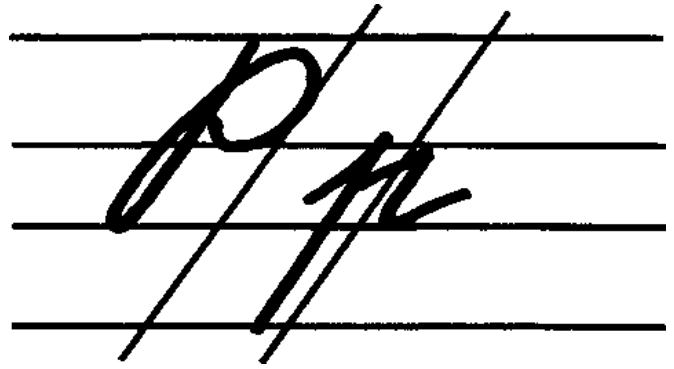
[s]

S-s-s-s, sa-se-si-so, ase-iso-esi;
sál, sám, sem; so-lit, sí-la, se-le,
sa-lám, sá-lat.

Sáně, sen, sejf, sokol, sukně...

P p

[p]

P-p-p-p, pa-pe-pi,
ap-ip-ep; pán, pít, pes, pás, plést,
plot; pí-le, pá-lit, pi-lot, po-me-
tlo, pom-pa.

Pomněnka, pampeliška, piroh, pěch, pepř ...

J j

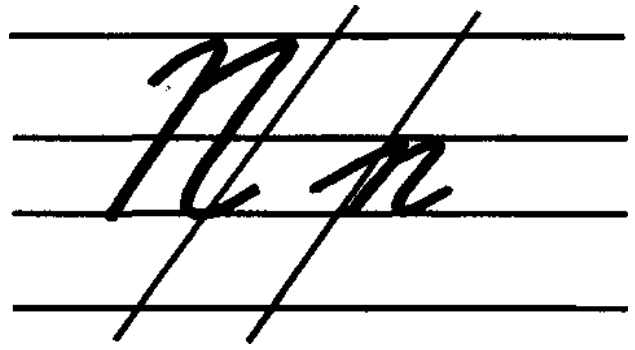
[j]

J-j-j-j, ja-je-ji, aj-ej-ij; jo, ji, jas, jet, jíl, jíst, je-li, já-ma, já-sat, jasno, jme-lí.

Jabloň, jeden, jasno, jídá, javor ...

N n

[n]

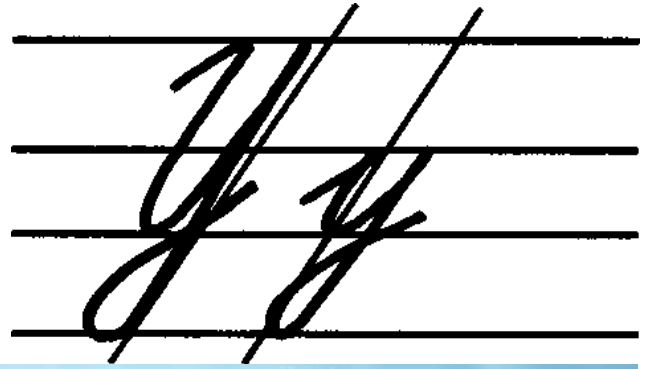

N-n-n-n, na-ne-ni,
an-en-in; ne, nit, nos, no-ta, na-lít,
na-le-pit, ne-má-lo, ne-mi-le, ne-
pla-tit.

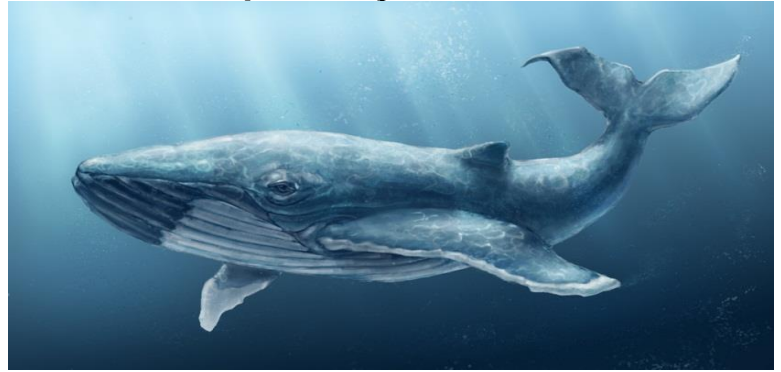

Nebe, nádobí, narcisus, náhodou, námaha ...

Y y

[y]

Y-y-y-y, ay-ey-oy-uy, py-ty-sy;
typ, my-je, sy-pe, te-ty, o-myl,
mo-tyl, po-my-slet.

Yard, ypsilon, lyže, ryba, velryba, sykavý...

Ý ý

[y:]

Ý-Ý-Ý-Ý, ý-ý-ý-ý, mý-tý-lý; li-
dna-tý, ma-sel-ný, ne-mi-lý, o-
lej-ný, sple-te-ný, sto-ja-tý, tlu-
stý.

Lovný, solený, okatý, sušený, sýkora, vděčný ...

D d

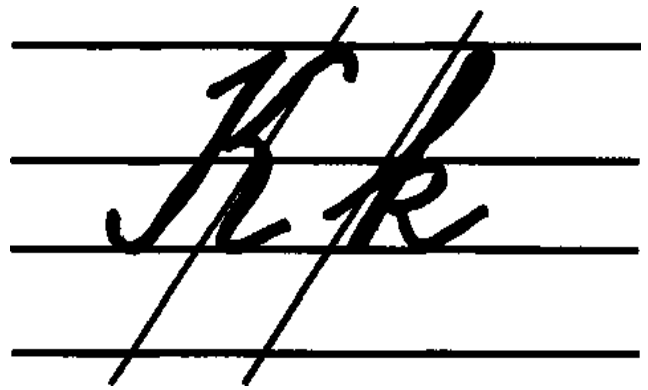
[d]

D-d-d-d, da-de-di, ed-ad-id; dá,
dál, dát, dno, da-tel, do-dat, do-
let, du-mat, do-li-na, du-pá-ní.

Dort, dobrý, doktor, dolina, dokopat ...

K k

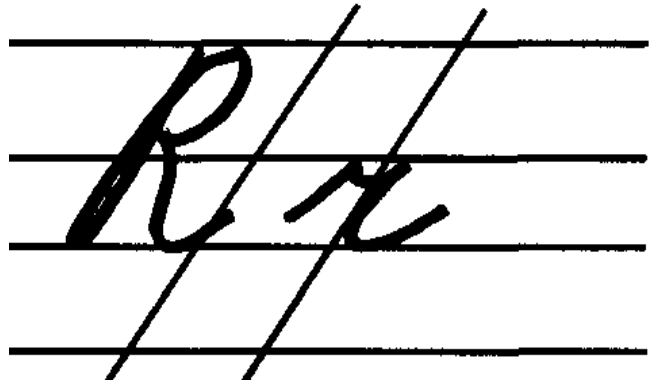
[k]

K-k-k-k, ka-ke-ki, ak-ok-ik; ko-min, ka-jak, ka-nál, ka-kao, kle-pot, klo-kan, ko-flík.

Kafe, kamarad, kabinet, kabela, klobása ...

R r

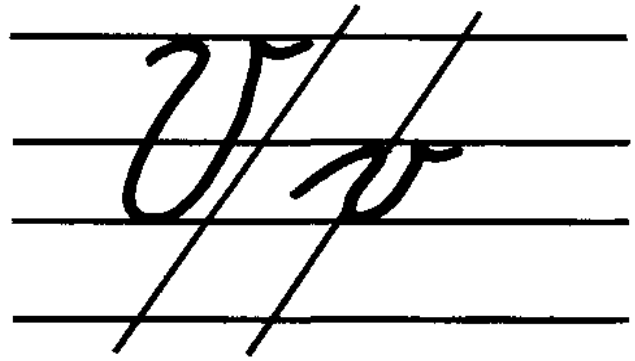
[r]

R-r-r-r, ra-re-ri-ro, ar-er-ir-or; rej,
rak, rek, ret, rok, rys, ro-sa, ra-
dost, ro-lá-da, ro-di-na.

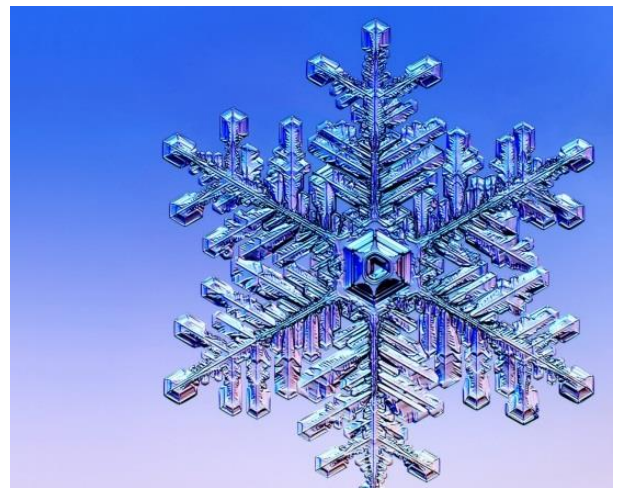
Rak, racek, ropucha, rafika, rendlík ...

V v

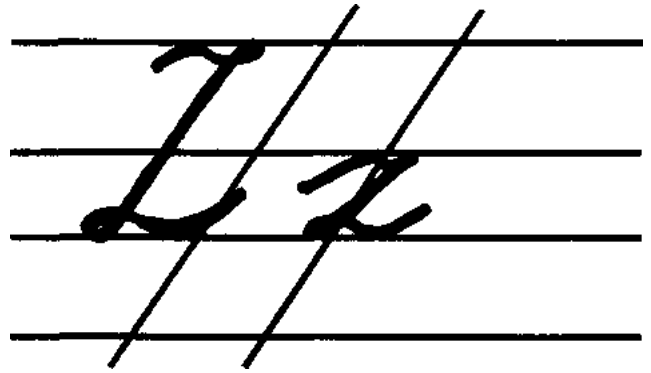

[v]

V-v-v-v, va-ve-vi-vo-vu, avi-eva-
ove-uva; ve-se-lo, va-dit, va-tra,
ví-no, ves-mír, ve-li-kost.

Z z

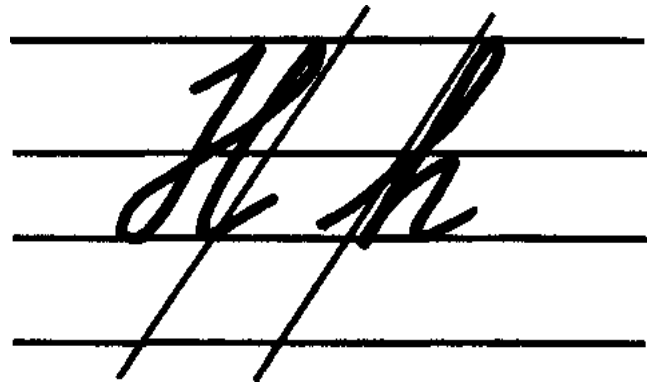
[z]

Z-z-z-z, za-ze-zi-zo-zu; zrno, za-jít, zla-to, za-ni-kat, za-ka-le-ný, za-jít, zá-jem, zdra-ví, ze-le-ni-na.

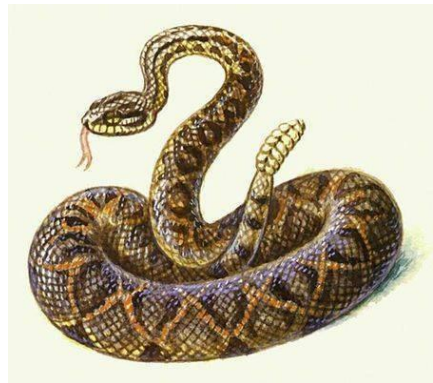
Záclonka, zadní, zloba, zevnějšek, zebra ...

H h

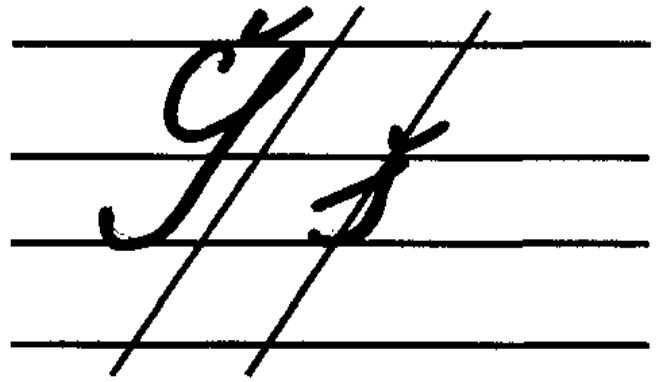
[h]

H-h-h-h, ba-ha-da-ca, he-de-ce-be, hec-dec-bec; had, hrom, hadí, ho-rko, hu-bka, hro-zen, hnízdo.

Horský, háček, hřib, háč, hadice, hebce ...

Š š

[š]

Š-š-š-š, ša-še-ši-šo, šid-šag-šel-
šon; šek, šik, šum; ša-la, ša-lek,
ša-ty, ši-pka, špa-gát, ša-lu-pa.

Šalek, šum, šíp, šat, šifon ...

C c

[c]

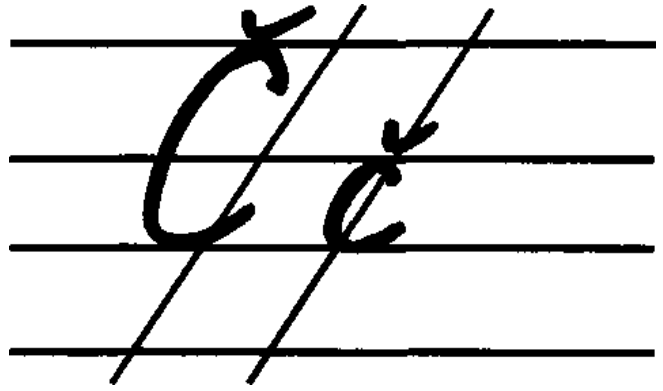
C-c-c-c, Cc-Cc, ca-ce-ci, ac-ec-oc; co, cíl, cvrkot, cval, cukr, cena, ci-tron, ci-mra, cu-kro-ví.

Cíp, cena, cyklista, cirkus, cukrátko ...

Č č

[č]

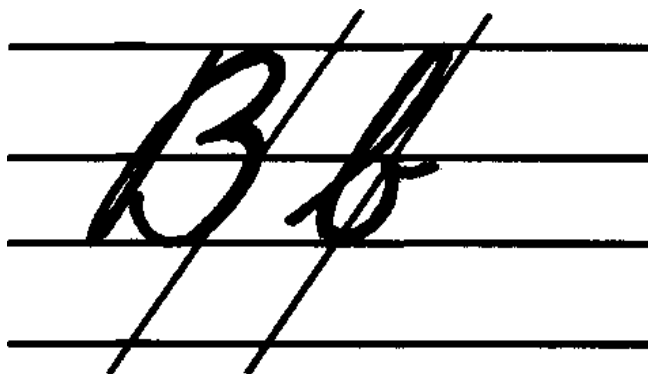
Č-č-č-č, ča-če-či; čaj, čist, člun,
ča-pka, ča-sto, če-lo, čaj-ník, če-
pi-ce, čo-ko-lá-da.

Člověk, červen, česnek, červený, čirý ...

B b

[b]

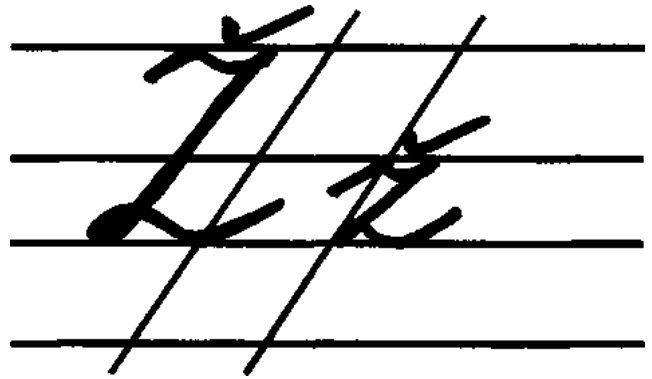

B-b-b, ba-bi-bo-bu, ab-ib-ob;
blesk, ba-ba, blá-to, blu-ma, be-
ru-ška, bro-skev, bo-ha-tost.

Bába, babka, bodat, borovice, bríza ...

Ž ž

[ž]

Ž-ž-ž-ž, ža-že-ži-žo-žu; ža-ba, ža-dost, ži-vit, žlu-na, žmou-lat, žvý-ka-cí, že-hli-čka.

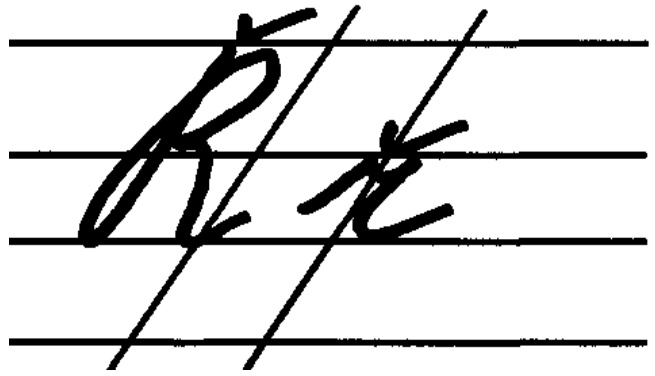

O žabce

Po dvoře skákala žaba. Ještě před chvílkou ji Petr s Kájou viděli. „Kde jsi, žabko? Kam ses schovala? Nebo se bojíš? Neboj se nás! Ukaž se nám, žabíčko!” Ale žába ani muk. Krčí se pod kamenem. Klukům nevěří. „Kéž by se nám ještě ukázala!”

Žadost, živit, žluna, žmoulat, žvýkací ...

Ř ř

[ř]

Ř-ř-ř-ř, řa-ře-ři-řo; řad, řez, ře-ka,
ře-pa, ře-zat, řed-kev, ři-dič, ře-
mí-nek, ře-tí-zek, řek-ne-me.

Řezba, ře, řad, řeka, říkat, tři ...

G g

[g]

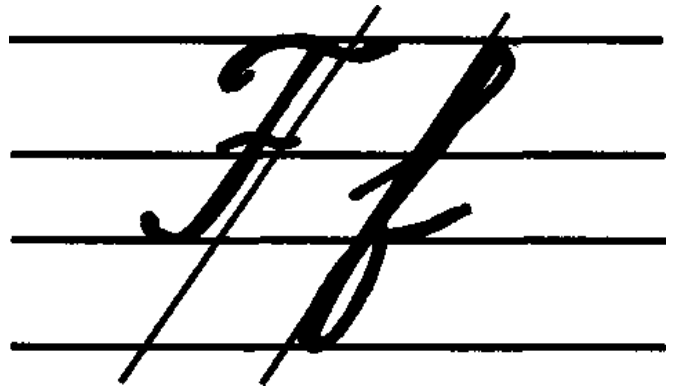
G-g-g-g, ga-ge-go-gi; gáč, gram,
ge-pard, gi-gant, gló-bus, gu-ma,
go-ri-la, gra-tu-la-ce.

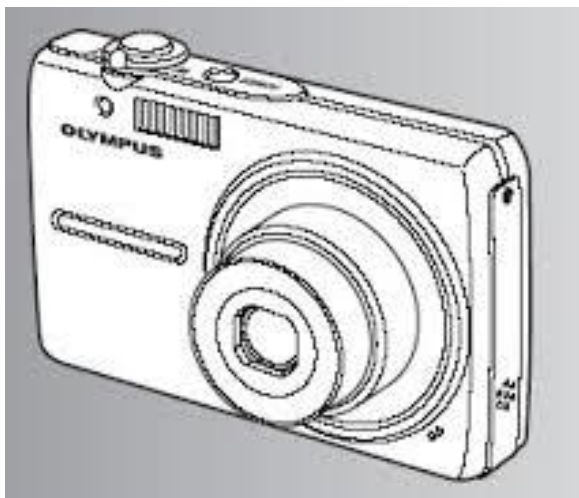
Granát, geografie, gesto, gigant, grunt ...

F f

[f]

F-f-f-f, fa-fe-fi-fi; fáč, fér, fa-cie,
fé-ro-vý, fot-bal, fá-bor, fa-rma,
fo-to, fi-rma, fi-a-lo-vý.

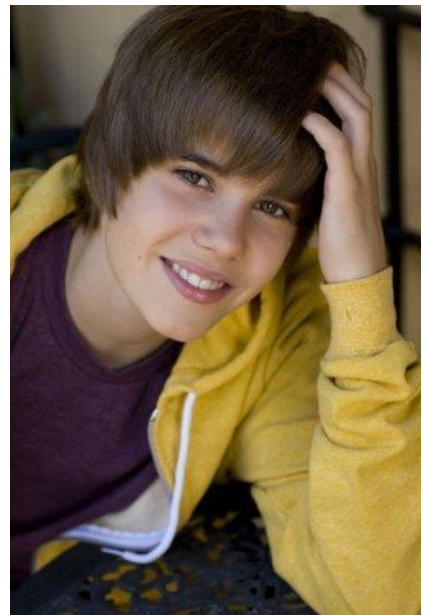

Fádně, fajn, faraon, farmář, fialka ...

Ch ch [ch]

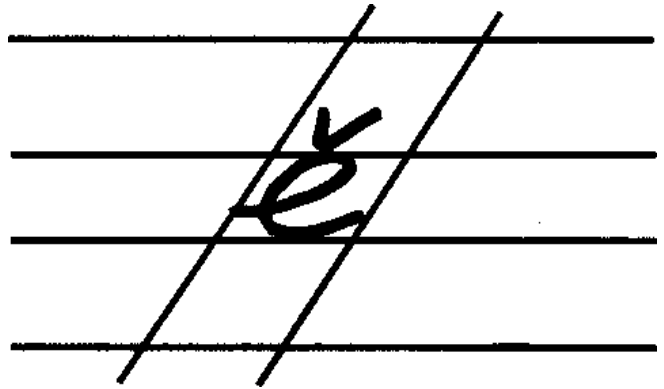

Ch-ch-ch, cha-che-chi; chci,
chléb, chlév, chlad, chtít, chvost,
chla-bý, chra-brý, cha-rak-ter.

Chata, chrupka, chabý, chorý, choroba ...

ě

['e] (ɛ)

ě-ě-ě, bě-dě-mě, ně-pě-tě-vě; dě-
lo, ně-co, pě-na, tě-žko.

Lištička

Bylo pozdě večer. Andělka nespala. Cosi ji vyděsilo. Hleděla k oknu a poslouchala. Co to venku t'ape? Co tam dělá takový šum? Andělka se rozkřičela. „Babí! Dědó! Pomóc!” Přišli oba. „Co se děje, děvče?” „Na zahradě je strašidlo!” Dědeček se vyklonil z okna. „Klid, Andělko! To se mámě zaběhla lištička.” [14, st. 85]

Tělo, dělo, země, sběrací, odměřený ...

Ů ů

[u:]

Ů-ů-ů-ů, nů-sů-tů, ůl-ůň-ům; sůl, stůl, kůň, dům, půl-ka, můstek, pů-jdeš, u-či-te-lů.

Slůne v zoo

Se slůnětem se něco stalo. Nějak divně se kouká. Zvěrolékaři kolem něho ustaraně rokují. Snad slůněti někdo něco nehodil? Snad něco nezdravého nesnědlo? Snad mu není špatně? Slůně zadumaně pokuvuje chobotem. Ale nestůně. Jen přemýšlí, co se to venku snáší z nebe. Slůně přemýšlí a na zahradu sněží [14, st. 87].

Stůl, kůň, může, pět bodů, vůle ...

Ď d'

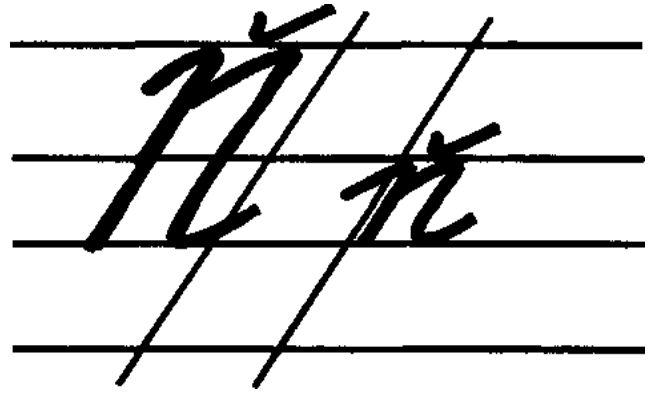
[d']

Ď-d'-d'-d', d'a-dě-d'o; zed', pojd',
ted', d'as, sád', d'o-bat, lo-d'ka;
děd, dě-da.

Měď, Maďar, posed', pohlad' ...

Ň ň

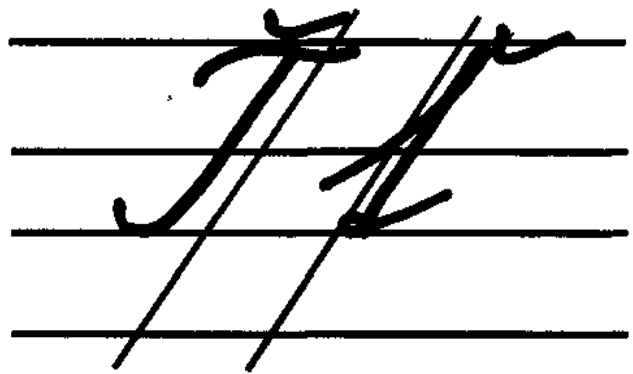
[n'] [ň]

Ň-ň-ň-ň, ňa-aň, eň-iň-oň; laň,
daň, pláň, o-heň, ňa-dra, lo-ňsko.

Pláň, ňadra, loňsko, saň, Vaňa...

Ť ť

[ť]

Ť-ť-ť-ť, ťa-ťo-ťu, ťak-ťop; síť,
trať, svišť, ťop-ka, lať-ka, roš-
ťak, ne-bot'; traťová distance.

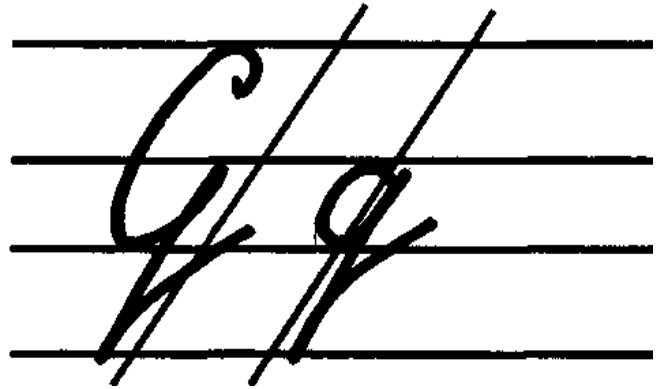

Ťukat, perut', tloušťka, tlust'och ...

Букви Q q, W w, X x зустрічаються лише у запозичених словах!

Q q

[kv]

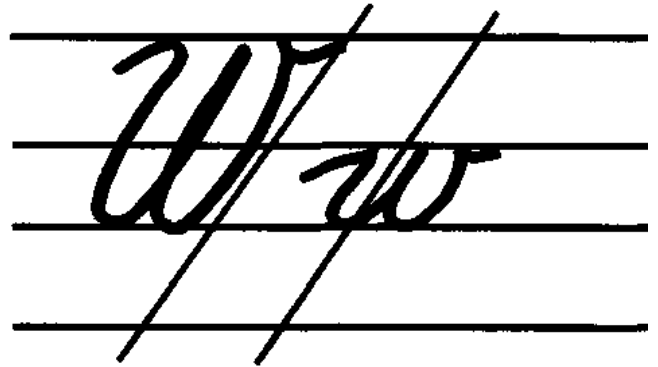

Q-q-q-q, Qu-qu-Qu-qu, qua-que-
qui-quo, quad.

Quasi, quadrupedi, quadra...

W w

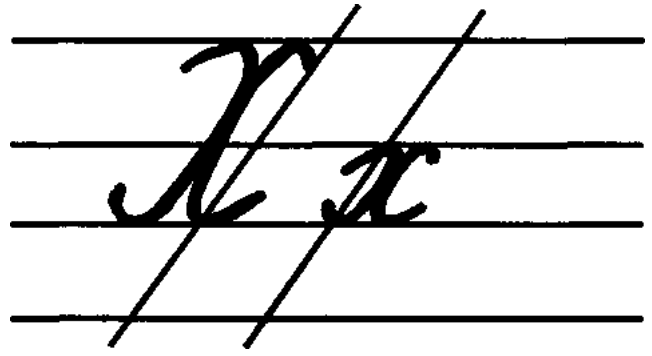
[v]

W-w-w-w, wa-we-wi, wo-wu;
wan-der, walk-man, wee-kend.

Watt, wolfram, western...

X x

[ks], [gz]

X-x-x-x, X-x-X-x, xa-xe-xi-xo,
axa-axe, xer-xem; ta-xa, pra-xe,
xe-ro-ko-pie; e-xem-plář.

Xerokopie, xylofon, praxe, expres, experiment...

Ou ou

[ou]

Mou-rou-sou, mou-ka, sou-sed,
sou-druh, krou-py, trou-ba, mou-
cha.

Zvědavý holoubek

Paní stojí nad plotnou s vařečkou v ruce. Kouzlí něco dobrého. Pod pokličkou to bublá. Z komína stkoupá kouř. Nad červenou střechou poletuje holoubek. Přemýšlí, jakou budou mít dnes u Laudů polévku. Hrachovou, nudlovou nebo bramborovou? Asi žádnou z nich. Bude to houbová. Poslední dobou rostou křemenáče pod každou břízkou [14, st. 42].

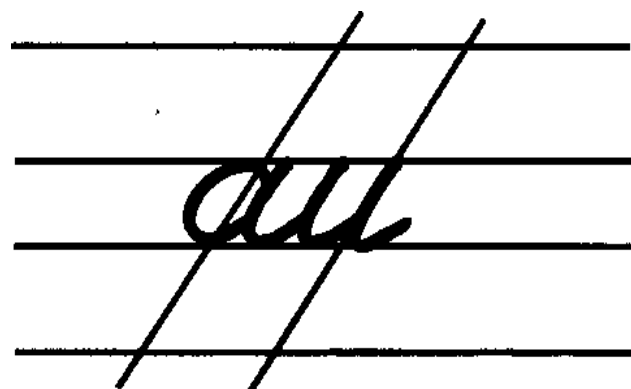
Eu eu

[eu]

Pseu-donym, feu-dální, eukalypt.

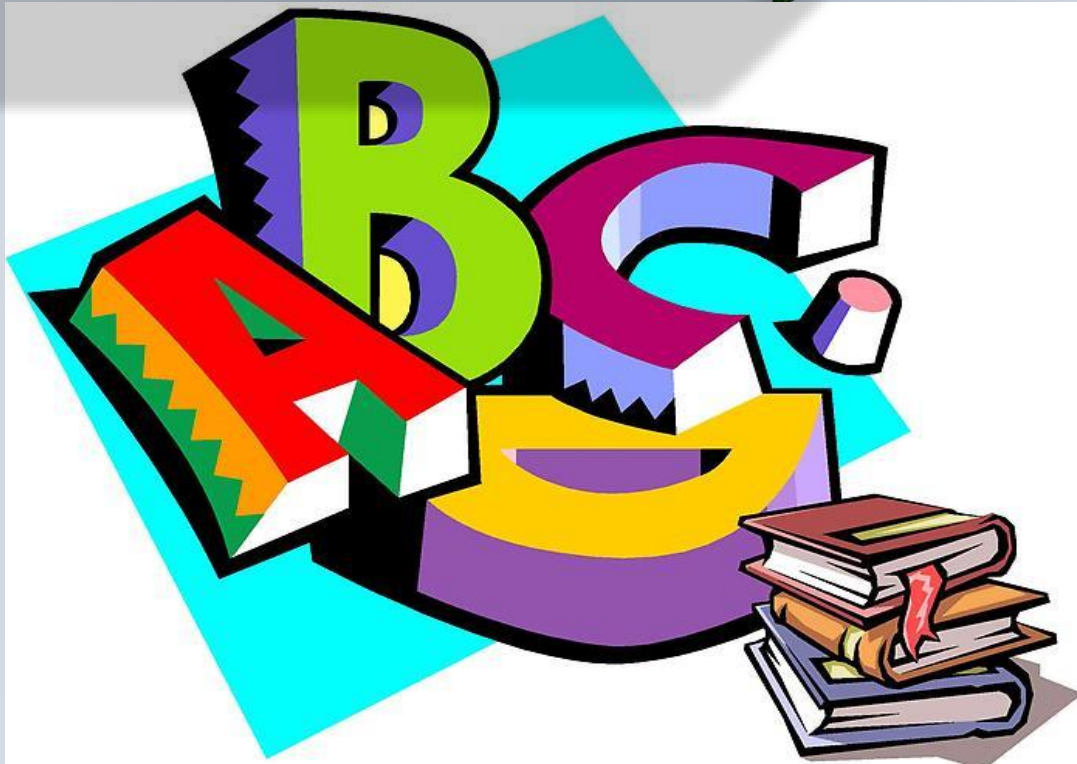
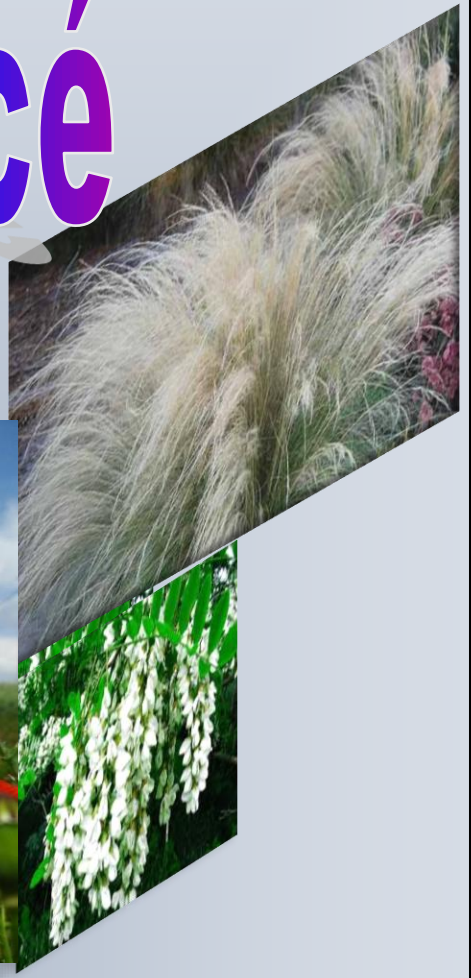
Au au

[au]

Au-to, au-tor, mňau, ko-smo-naut, au-to-sa-lón.

Magyar ábécé

Угорщина. Magyarország

Столиця: Будапешт.

Г'юв'арос: Будапешт.

Населення (п'ересс'я): понад 10 м'ільйон'в ос'иб (több mint 10000000).

Найб'ільш'і м'иста (legnagyobb városai):

Дебрецен (Debrecen)

Сегед (Szeged)

М'ішкольц (Miskolc)

Печ (Pécs).

Найб'ільш'і р'ічки (nagyobb folyók):

Дунай (Duna)

Тиса (Tisza).

Magyar ábécé

Угорська абетка

A a, Á á, B b, C c, Cs cs, D d, Dz dz, Dzs dzs, E e, É é, F f, G g, Gy gy, H h, I i, Í í, J j, K k, L l, Ly ly, M m, N n, Ny ny, O o, Ó ó, Ö ö, Ő ő, P p, Q q, R r, S s, Sz sz, T t, Ty ty, U u, Ú ú, Ü ü, Ű ű, V v, (W w, X x, Y y), Z z, Zs zs.

Історія угорської мови

Угорська мова (угор. *magyar nyelv*) – рідна мова угорців, належить до фіно-угорської сім'ї мов.

Праісторія. Угорська мова почала формуватися 2500 – 2800 років тому, коли предки угорців мешкали в північно-східній частині Уральських гір. В доєвропейський період великий вплив на угорську мову мали тюркські та іранські мови. В 900 – 1000 рр. угорські племена оселилися на середній частині Дунайської рівнини, де тісно контактували зі слов'янами, германцями та румунами, що вплинуло й на лексику угорської мови. Після прийняття християнства на початку XI століття офіційною мовою богослужінь стала латина, через що в угорській з'явилися латинські та грецькі терміни.

Давньоугорська мова

Першою писемною пам'яткою угорської мови були 5 слів, які були вжиті в латинському документі 1055 року, за яким було засновано Тиханське бенедиктинське абатство на березі Балатону. Тексти на угорській мові почали з'являтися у XIII століття. Першу книгу було опубліковано у 1572 році в Кракові.

Давньоугорське письмо

Історія угорської писемності є дуже цікавою. З VII по X століття угорські племена використовували давньоугорське письмо. Воно має такий вигляд:

Малюнок 1

Давньоугорське письмо

Сучасна угорська мова

Угорські завоювання сусідніх територій у XII – XIII ст. поклали початок мадяризації поміщиків та купців завойованих народів (хорватів, словаків, румунів). З 1541 по 1699 рр. частина земель, заселених угорцями, перебувала під владою турків, що сприяло впливові турецької мови на угорську. Після того, як Угорське королівство стало частиною Австрійської імперії, угорська мова потрапила під сильний вплив німецької. Окрім неї в XVIII – XIX ст. запозичення приходили з італійської та французької.

Втім після поділу монархії на австрійську та угорську частини, статус угорської мови став офіційним. Відтак період з 1867 по 1918 вважають „золотим віком” угорської мови: збільшилася кількість носіїв, також серед неугорців. Після першої світової війни Угорщина втратила значну частину земель, на яких угорська мова з часом втратила домінування.

Розрізняють вісім основних діалектів в угорській мові:

- західний (*nyugati*)
- задунайський (*dunántúli*)
- південний (*déli*)

- тисанський (*tiszai, alföldi*)
- північно-західний (*palóc*)
- північно-східний (*északkeleti*)
- середньо-семигородський (*mezőségi*)
- секейський (*székely*), чанго (*csángó*) [9].

У сучасній угорській мові є 14 голосних та 26 приголосних букв. Дифтонгів та редукованих голосних немає. Голосні бувають короткі та довгі, приголосні – м'які, проривні та тверді (див. таблиця 1). Зазвичай наголос падає на перший склад, всі звуки звучать чітко.

Таблиця 1

Приголосні букви угорської мови

	<u>Губно-губні</u>	<u>Губно-зубні</u>	<u>Ясенні</u>	<u>Заясенні</u>	<u>Твердо-піднеб.</u>	<u>М'яко-піднеб.</u>	<u>Гортан.</u>
<u>Носові</u>	m		n		ny		
<u>Проривні</u>	p b		t d		ty gy	k g	
<u>Африкати</u>			c dz	cs dzs			
<u>Фрикативні</u>		f v	s z	s zs			h
<u>Дрижачі</u>			r				
<u>Апроксиманти</u>					j		
<u>Бокові</u>			l		ly		

Граматика і синтаксис

Угорська мова має велику кількість суфіксів та префіксів. В іменника немає категорії роду, проте є 19 відмінків [9]. Також існують означений (*a, az*) та неозначений (*egy*) артиклі.

Письмо

Сьогодні для запису угорської мови використовують модифіковану латинику, до якої входять 40 літер (14 голосних, 26 приголосних):

A a, Á á, B b, C c, Cs cs, D d, Dz dz, Dzs dzs, E e, É é, F f, G g, Gy gy, H h, I i, Í í, J j, K k, L l, Ly ly, M m, N n, Ny ny, O o, Ó ó, Ö ö, Ő ő, P p, R r, S s, Sz sz, T t, Ty ty, U u, Ú ú, Ü ü, Ű ű, V v, Z z, Zs zs [9].

Ly – не має звукової цінності. Вимова угорських літер дещо відрізняється від українських. Правила вимови букв та їх поєднання відтворені в таблиці.

Таблиця 2

Повна угорська азбука

Літера	Назва	Фонема	Приблизний український відповідник
<u>A</u>	a	[ɒ]	О
<u>Á</u>	á	[a:]	А
<u>B</u>	bé	[b]	Б
<u>C</u>	cé	[ts]	Ц
<u>Cs</u>	csé	[tʃ]	Ч
<u>D</u>	dé	[d]	Д
<u>Dz</u>	dzé	[dz]	ДЗ
<u>Dzs</u>	dzsé	[dʒ]	ДЖ
<u>E</u>	e	[ɛ]	Е
<u>É</u>	é	[e]	Е
<u>F</u>	ef	[f]	Ф
<u>G</u>	gé	[g]	Г
<u>Gy</u>	gyé	[j]	ДЬ (ГЬ)
<u>H</u>	há	[h]	1.Г 2.Ø 3.Х 4.ХЬ
<u>I</u>	i	[i]	І

<u>Í</u>	í	[i:]	I
<u>J</u>	jé	[j]	Й
<u>K</u>	ká	[k]	К
<u>L</u>	el	[l]	Л
<u>Ly</u>	ely, el ipszilon	[j]	Й (Ль)
<u>M</u>	em	[m]	М
<u>N</u>	en	[n]	Н
<u>Ny</u>	eny	[ɲ]	Нь
<u>O</u>	o	[o]	О
<u>Ó</u>	ó	[o:]	О
<u>Ö</u>	ö	[ø]	ЬЕ, Е
<u>Ő</u>	ő	[ø:]	ЬЕ, Е
<u>P</u>	pé	[p]	П
<u>(Q)</u>	kú		
<u>R</u>	er	[r]	Р
<u>S</u>	es	[ʃ]	Ш
<u>Sz</u>	esz	[s]	С
<u>T</u>	té	[t]	Т
<u>Ty</u>	tyé	[ty]	ТЬ
<u>U</u>	u	[u]	У
<u>Ú</u>	ú	[u:]	У
<u>Ü</u>	ü	[y]	Ю
<u>Ű</u>	ű	[y:]	Ю
<u>V</u>	vé	[v]	В

(W)	dupla vé	[v]	В
(X)	iksz	[ks]	КС
(Y)	ipszilon	[i]	І
Z	zé	[z]	З
Zs	Zsé	[ʒ]	Ж

Примітки

Dz [dz] Не трапляється на початку слів. Dz (дзета) – грецька буква. Якщо не займає позицію після чи перед приголосним, то завжди подвоюється: *madzag*, *edző*.

Dzs [dʒ] Наприкінці слова та між голосними зазвичай подвоюється: *maharadzsa* /maharadzsa/ [maharadzʒa] „магараджа”, *bridzs* /bridʒ/ [bridʒ:] „бридж”, але *dzsungel* /dʒuŋgɛl/ [dʒuŋgɛl] „джунгли”, *fridsider* /fridzidɛr/ [fridʒidɛr] „холодильник”.

Gy [j] є частиною ряду <ty>, <ny>, (<ly>, <j>), оскільки <y> є традиційним знаком для позначення палаталізації в угорській системі письма.

H [h] має певні особливості вимови:

1. (Г) в позиції між голосними: *dohos*, *méhek*.
2. (Ø) не вимовляють у кінцевій позиції *méh* /me:/ „бджола”, *cseh* /tʃɛ/ „чех, чеський”.
3. (X) рідко, наприкінці слова: *sah*, *Allah*.
4. (ХЬ) рідко, як-то *ihlet* „натхнення”.

Í [i:] Довгі голосні є характерною особливістю угорської мови: *irt* „він викорінює” ~ *írt* „він написав”.

O [o] Коротше, ніж відкритий варіант Ó: *ország*, *orosz*.

Ö [ø]. Коротше, ніж більш відкритий варіант Ő: *öröm*.

Q трапляється лише як частина диграфа *qu* у іншомовних словах, і звучить як [kv]: *Aquincum* [akviŋkum]. Слова, в яких раніше вживали *qu*, тепер пишуть через *kv*. Наприклад: *akvarell* „акварель”.

Ü [y]. Коротший, аніж більш відкритий варіант ű: *üveg*.

(W) [v]. Трапляється лише в іншомовних словах та угорських аристократичних прізвищах: *watt*, *Wagner*.

(X) [ks]. Трапляється лише в запозиченнях, де позначає тільки [ks]; при транслітерації вживають [gz]: *extra*, *Alexandra*, але *egzakt* (від „exact”).

(Y) [i]. У запозиченнях часто звучить як /i/ або /j/. Часто трапляється в давньоугорських прізвищах, де звучить як /i/ або /i:/: „*Báthory*” [ba:tori], *Ady* [adi].

I i

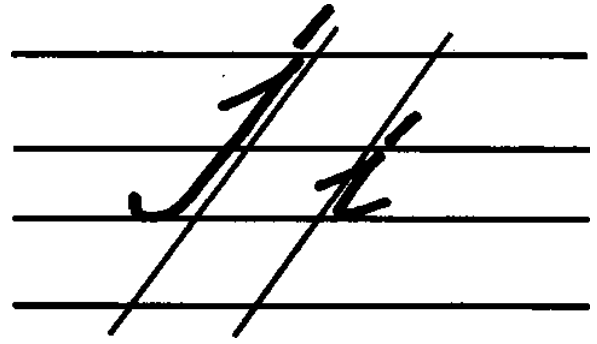
[i]

I-I-I-I, i-i-i-i, Ii-Ii-Ii-Ii, iI-iI-iI-iI,
I-i-I-i.

Iroda, igen, virág, idő, ing, ibolya ...

Í í

[i:] (довге i)

Í-Í-Í-Í, í-í-í-í, Í-í-Í-í, Íí-Íí-Íí-Íí, íí-
íí-íí-íí, ii-ÍÍ-ii-ÍÍ.

Ír, radír, híd, víz, sín ...

U u

[u]

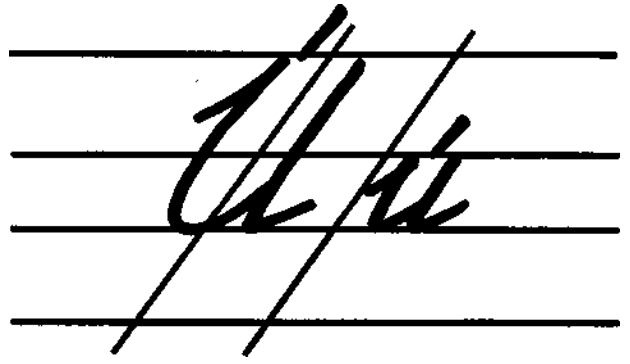
U-U-U-U, u-u-u-u, IU-iu-

IU-iu, Í-Uu-Ii-Uu, ÍÍ-UU-ií-uu.

Kutya, ugat, ruha, utazik, ruhák, uborka ...

Ú ú

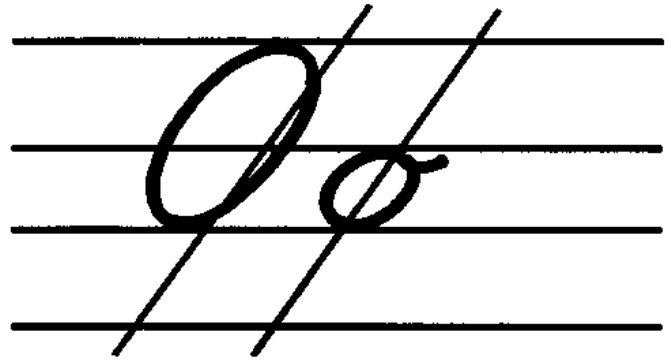
[u:] (довге у)

Ú-Ú-Ú-Ú, ú-ú-ú-ú, ÚÍ-úí-ÚÍ-úí,
Íí-Úú-Íí-Úú, Úi-úI-Uí-uÍ.

Fúr, tyúk, újság, fiú, út ...

O o

[o]

O-O-O-O, o-o-o-o,

Oo-Oo-Oo, IO-UO-oi-uo, Úo-Ío.

Orgona, osztály, dob, olló, doboz ...

Ó ó

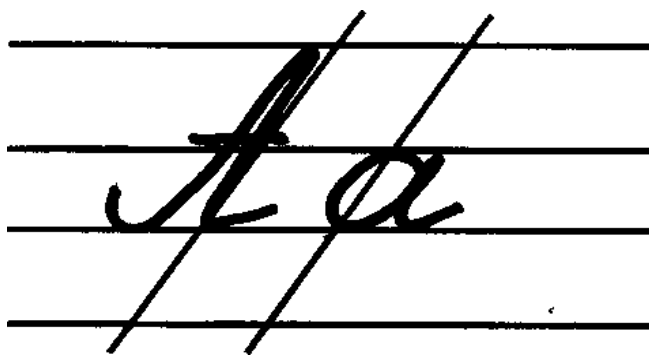
[o:] (довге o)

Ó-ó-ó-ó, Óó-Óó-Óó-Óó, ÍÓ-Úó-
ÚÓ-Íó, Óo-Oó-Ió-Ío, úo-uó-ío.

Óra, só, mutató, ló, hajó, olvasó ...

A a

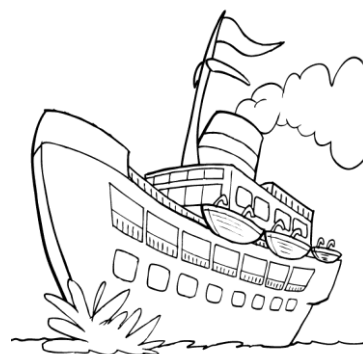

[v]

A-A-A-A, a-a-a-a,

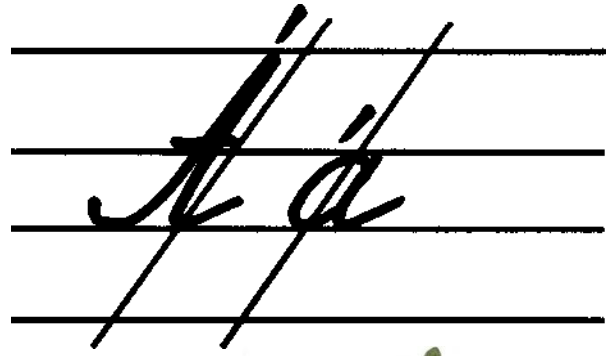
A-a-A-a, ao-AI-au-

AÚ, oA-úA-Ai-Au.

Alma, angyal, ajándék, akarat, alacsony ...

Á á

[a:] (довге а)

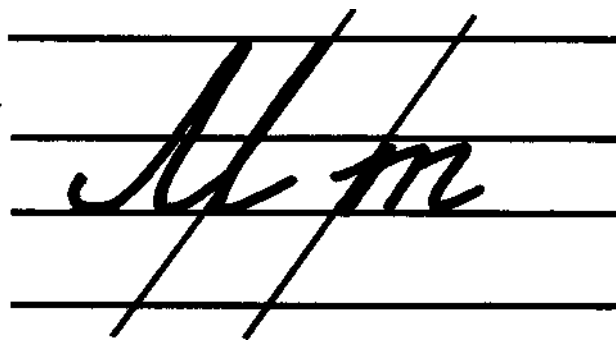

Á-Á-Á-Á, á-á-á-á, oá-iá-áa-ía, A-
ú-A-ó, Áo-ái-Áu-áa.

Álom, árvácska, ágy, párna, áll ...

M m

[m]

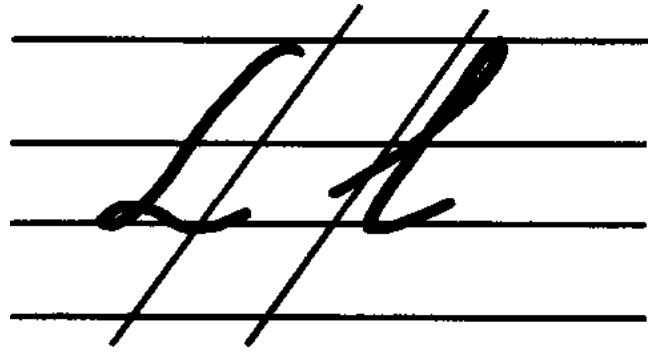

M-m-M-m, ma-ma-mo-
mu, am-om-im; óm-ím-ám, mai,
ami, ma-ma, Mi-mi.

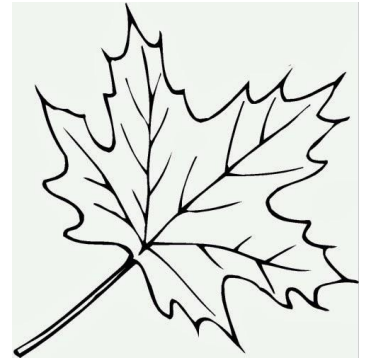

Medve, mókus, mama, malac, még ...

L l

[l]

L-l-L-l, li-la-lo-lu, íl-úl;

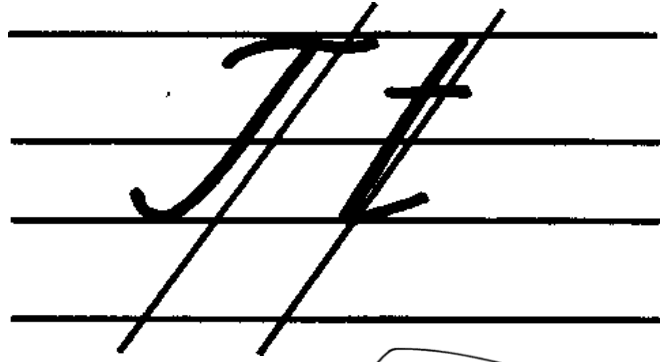
ál, ól, ló, lám, áll; li-la, a-lá, ol-ló,

á-lom, Li-li.

Lassan, láb, liliom, lakás, olló ...

T t

[t]

T-t-T-t, it-ot-at-ut, ti-

To-tu-Ta; tál, tol, ott, itt, mit; mu-
tat, To-mi, ta-lál. Atilla itt a toll.

Tábla, toll, térkép, tenger, téved ...

R r

[r]

R-r-r-r, ra-rá-ri-ru; ár,
ír, úr, már; a-rat, í-ró, ó-ra, or-ra,
Ri-ta, Már-ta, tú-ró, tor-ta. Mit
mutat Réka?

Retek, répa, rádió, mogyoró, körte ...

E e

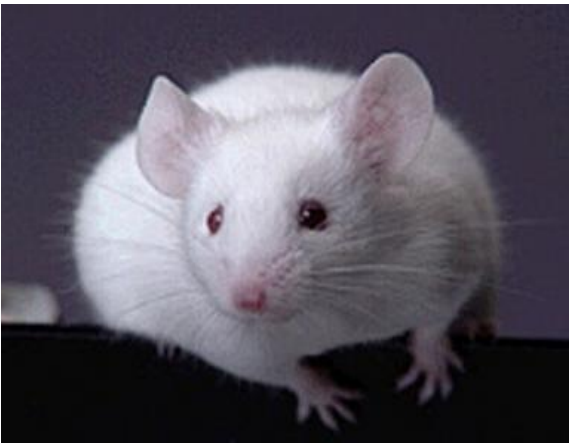

[ɛ]

E-e-e-e, el-em-et-er,

le-re-me-te; tea, e-mel, e-lem, e-
me-let, te-rem.

Egér, medve, ezek, mező, hegyek ...

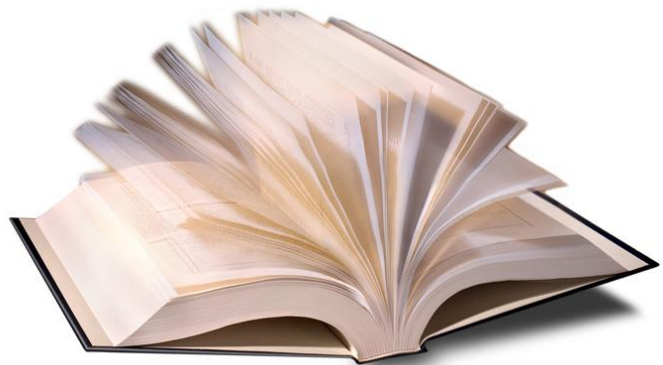
Ö ö

[ø]

Ö-ö-ö-ö, öl-öt-ör-öm, lö-rö-tö-
mö; ö-lel, ö-röm, e-löl, tö-röl-te,
ö-röm-mel.

Ötlet, ököl, körte, könyv, örül ...

Ő ő

[ø:]

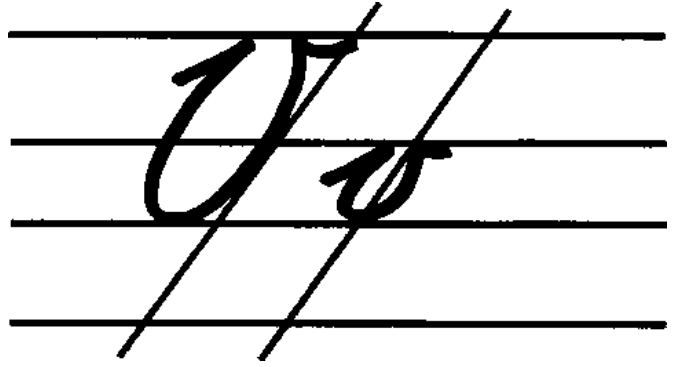
Ő-ő-ő-ő, őm-ől,

lő-tő-mő-rő; öt, ór, e-te-tő, e-lőt-
te, tő-le, e-rő.

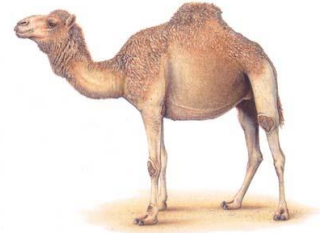

Őz, szőlő, kő, csőr, szőnyeg...

V v

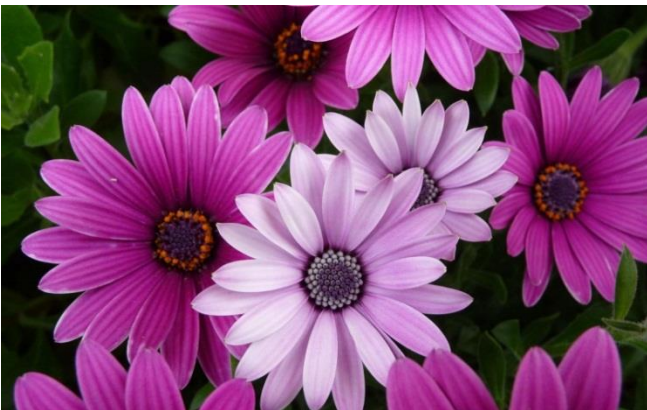
[v]

V-v-v-v, va-ve-vi-vu,

áv-őv; ív, óv, vár, varr, táv, tér,

vét, vil-la, te-ve, vit-te, varr-ta.

Virág, levél, vár, vezet, vásár...

É é

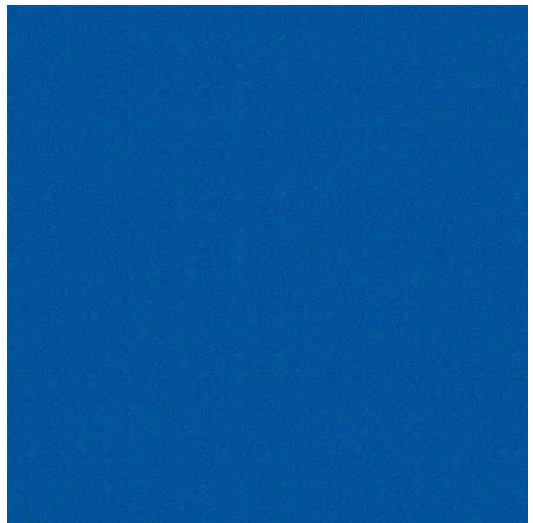
[e]

É-é-é-é, éa-éo-éu; én,

él, ér, év; vér, mér, tér, é-tel, é-le-

lem. Itt a tél. Mit látott Éva?

Tél, kék, ének, élet, méri...

Ü ü

[y]

Ü-ü-ü-ü, ül-üt-ür-üm; ö-rül, ültet. Mit ültet Éva? Vera a alatt ül. Ö eteti a .

Sün, ültet, üveg, üt, ünnepest...

Ű ű

[y:]

Ű-ű-ű-ű, űa-űi-űe; űt, űl,

űr, mű, tű, tűr, zűr, tű-vel, mű-
velt, fű-vel.

Gyűrű, gyűszű, űrhajó, sűrű, hűvös...

N n

[n]

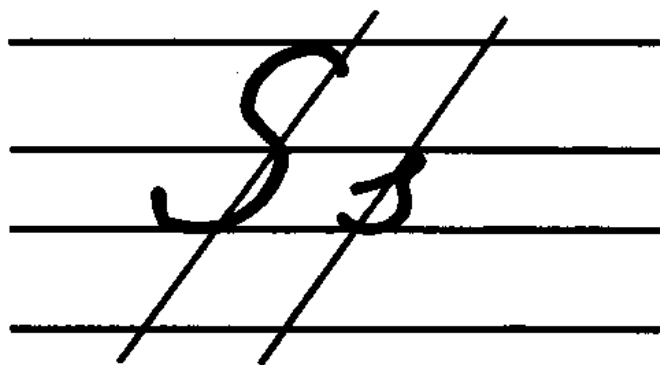

N-n-n-n, na-ne-ni,
nul-nam-nit; én, ín, ón, nem, né-
ma, vo-nal, nő-ni, vo-nat. Anna
tanul. Itt a vonat.

Nevet, nem, nagy, néni, nap...

S s

[S]

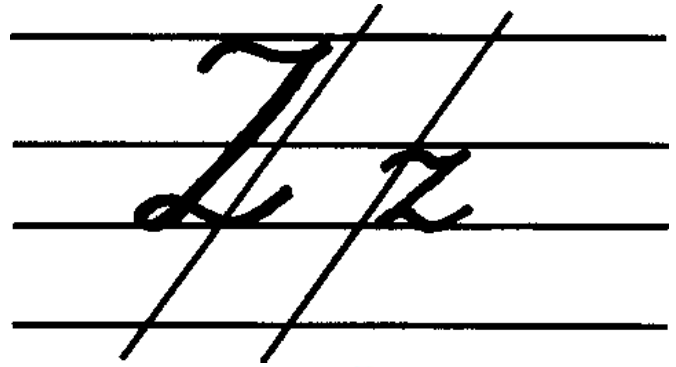

S-s-s-s, és, ás, is,
ős; sós, sün, süt, sál, sajt; e-ső, á-
só, sű-rű, mos-ni, sá-tor. Tamás
és István sátort állított.

Só, sűrű, sajt, segít, sárga...

Z z

[z]

Z-z-z-z, za-ze-zo-zi-

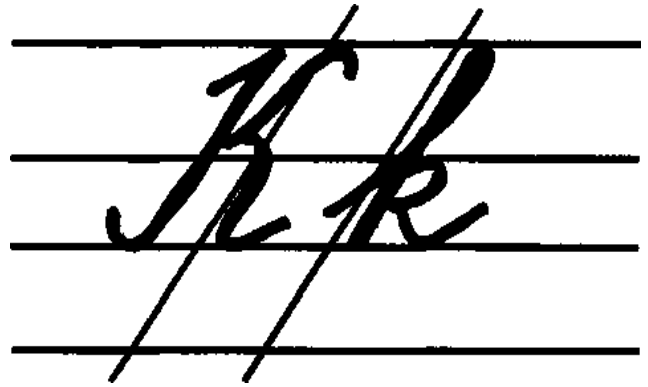
zu; öz, üz, zár, néz, víz, tíz, mo-
zi, ze-ne, mé-zes, zi-va-tar.

Ott már zivatar van.

Doboz, zene, zászló, zaj, zab...

K k

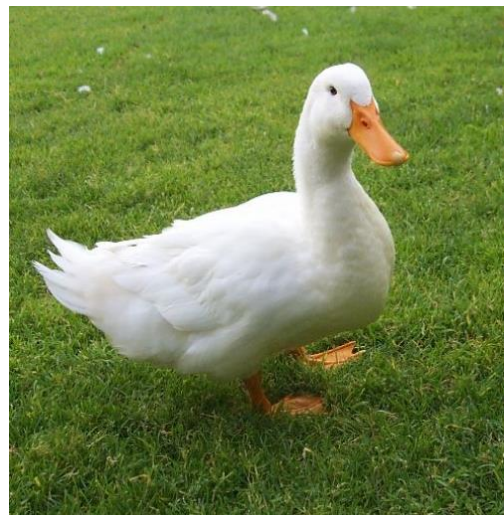

[k]

K-k-k-k, ka-ke-ko-

ku; ők, kő, kék, makk, sakk, a-
kik, ke-rék, ko-sár, ke-vés, ka-
kukk.

Kakas, kacska, kád, kenyér, kéz...

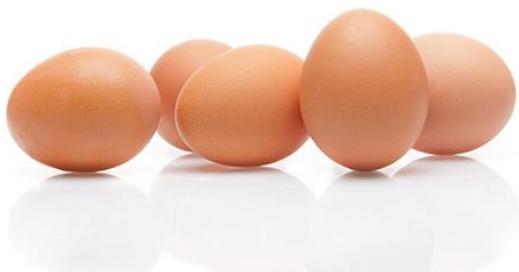
J j

[j]

J-j-j-j, ja-je-ji-ju; jó, jaj, jön, ujj,
fej, vaj, sajt; já-ték, to-jás, te-jet,
jú-ni-us.

Jó estét. Kérek két liter tejet.

Jácint, jég, jegy, jegyzet, július...

B b

[b]

B-b-b-b, ba-be-bi-bu; ba-ba, li-
ba, bé-ka, ba-rát, be-tű, táb-la.

A baba a rétre ment. A liba is vele
ment.

Békesség, betegség, ebben, bogár, bab...

H h

[h]

H-h-h-h, ha-he-hi-ho; hó,
hát, ha-jó, hol-ló, é-hes, te-hén,
vi-har, el-ro-hant.

Hull a hó. A veréb éhes. A
hóember áll a ház előtt.

Hull, hahó, méh, havas, használ...

C c

[ts]

C-c-c-c, ca-ce-ci-cu; cél, cikk,
cím; ci-ca, cím-ke, cit-rom, ce-ru-
za. A cica ül.

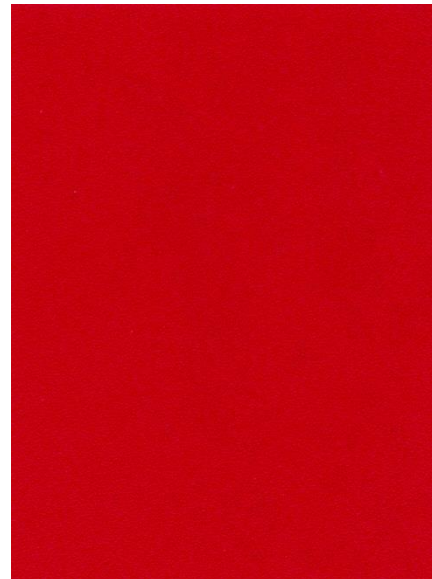
Cirkusz, cég, vicces, cím, cinke...

P p

[p]

P-p-p-p, pa-pe-pi-po, pá-pé-pí-pó; pa-pír, pi-ros, lám-pa, ka-pu, pos-tás, pa-lo-ta, lep-ke.

Pók, pék, perc, patak, pilóta ...

G g

[g]

G-g-g-g, ga-ge-gi-go-gu; ág, ég, gép, gazda, ri-gó, gom-ba, sár-ga, i-gen, e-gér, galamb.

Niki talált három gombát.

Mi az?

Ott lapul a bokor alatt,

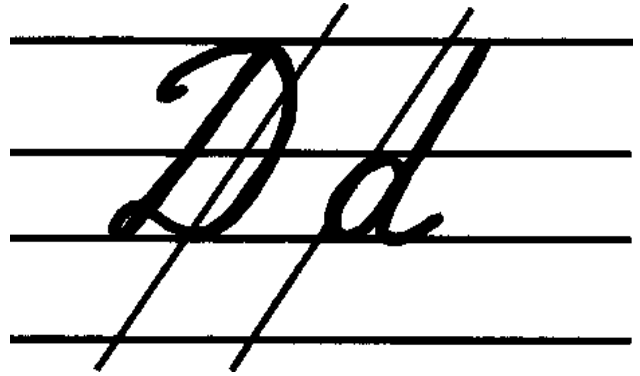
Rajta van a barna kalap.

Gombázás

Géza és Gábor ma reggel korán kelt. Gombázni mentek. Kosaruk igen hamar megtelt gombával. Gombázás közben sárgarigót is láttak. Vígan énekelt az ágon [11, c. 88].

D d

[d]

D-d-d-d, da-de-di-do-du, ád-éd-íd-ód-úd;
dal, dél, dob, híd, kád, tud, do-boz, lab-da,
ma-dár.

A daru meg a róka

A róka vendégül látta a darut. Lapos tálkán híg kását tett elé. Kopog a daru a tálkában: kipp! kopp! De nem tudja enni a híg kását. A róka ette meg mind.

Másnap a daru hívta vendégségbe a rókát. Illatos hallevessel várta. De a levest magas üvegbe töltötte. No, ebből aztán a róka nem tudott enni! A hallevest mind a daru ette meg [11, c. 92].

Denevér, krokodil, medve, darab, dió ...

F f

[f]

F-f-f-f, fa-fe-fi-fo-fu, áf-éf-íf-óf-
úf; fal, fél, fog, fé-sű, ke-fe, fe-ke-
te, fa-lu, tré-fa.

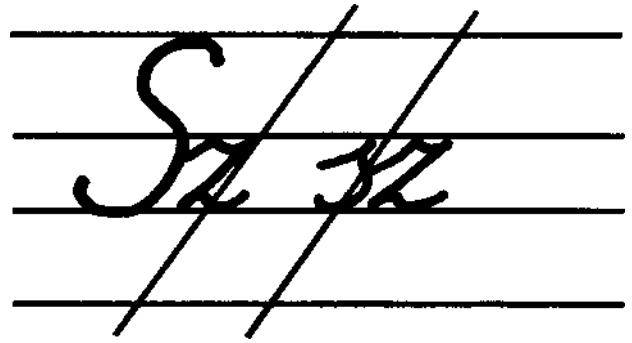
A farkas és a sün

A farkas korgó hassal az erdőt járta. Véletlenül rátalált a kis sünnre.

– Ohó! Ez ám a finom falat! Épp erre fentem a fogam! – gondolta magában a farkas. Ám a kis sün hirtelen tüskés gombóccá vált. Forgolódott a farkas körülötte. De hiába! A tüskék jól megdöfködték az orrát!

Fogta hát magát a farkas, és fájó orral elkullogott [11, c. 95].

Sz sz

[s]

Sz-sz-sz-sz, sza-sze-szi-szo;
szép, száj, szív, szín, ősz, ta-vasz,
szi-ta, szel-lő, sző-lő, sza-gos.

Szüret

Szeptember végén kezdődik a szüret. Minden szőlőtőke illatos szőlővel van tele. Szüret idején vidám nóta száll. A pajkos szellő messze viszi a szüretelők énekét.

A szüretelőknek szívesen segítenek az iskolások is [11, c. 100].

Szellő, rész, színes, szívesen, vissza ...

Cs cs

[tʃ]

Cs-cs-cs, csa-cse-csi-cso-csu;
csi-ga, ka-csa, csen-gő, tü-csök,
csi-be, ko-csi, na-pocs-ka.

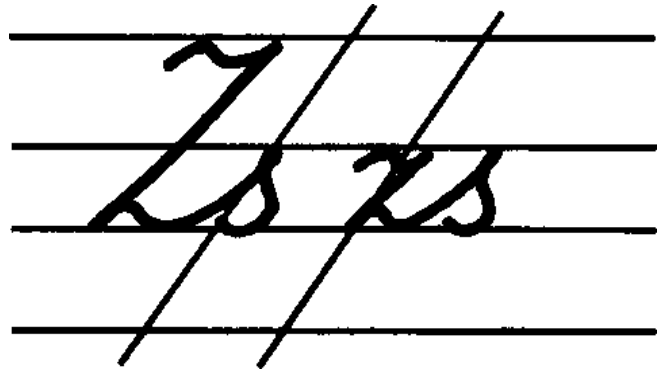
A napocska

A napocska kikukucsált az erdő mögül. Első sugarával a pacsirtát ébresztette fel. Második sugara kicsalogatta a mókust. A napocska harmadik sugarával a méhecskéket keltegette. A méhecskék zümmögve repültek a rétre.

A következő napsugár bekukucsált a szobába. Megcirógatta Csaba arcát:

– Ébredj, Csaba, iskolába kell menni!

Zs zs

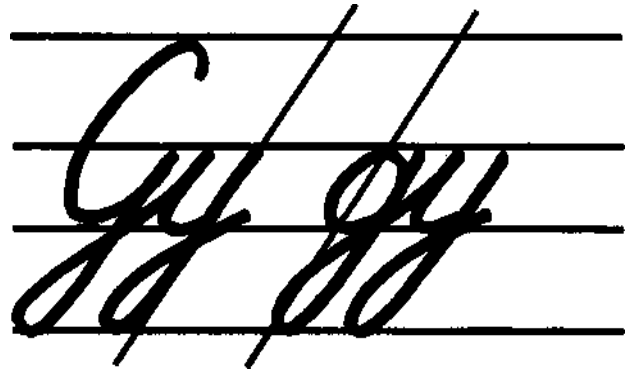
[3]

Zs-zs-zs, zsa-zse-zsi-zso-zsu;
zsák, zsír, rozs, zseb; da-rázs, mo-
zsár, ró-zsa, tor-zsa, zsi-ráf.

Zsíros, garázs, darázs, zsemle, zsák...

Gy gy

[J]

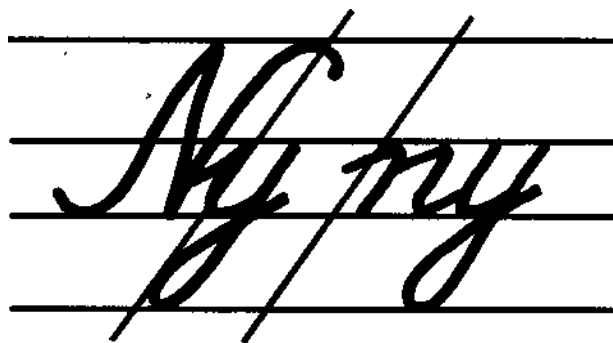
Gy-gy-gy-gy, gya-gye-gyí-gyogyu; ágy, jegy, így, ügy; gyorsan, gyógy-szer, gyü-mölcs, gyen-ge.

Hazánkban sok gyár van. Gyuri gyári munkás.

Meggy, hangya, nagy, gyerek, gyár...

Ny ny

[ɲ]

Ny-ny-ny, nya-nye-nyi-nyo-nyu;
nyár, nyom, nyúl, nyak; tá-nyér,
nyu-szi, sző-nyeg, kony-ha.

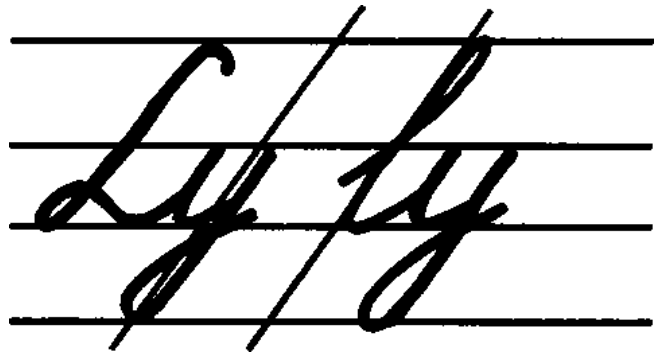
A kirakat előtt

Manyi az anyukájával a kirakatot nézte.

– Mennyi szép holmi! – Ruha, kötényszoknya, köpeny, esernyő!
Az a mellényes öltöny hasonlít az apuéra. Anyu, vegyünk apunak
egy szép nyakkendőt!

Anyu meg Manyi bement a boltba [11, c. 112].

Ly ly

[j]

Ly-ly-ly-ly, lya-lye-
lyi-lyo-lyu; lyuk, hely, moly, fo-
lyó, se-lyem, pe-hely, bé-lyeg.

ZELK ZOLTÁN
GÓLYA, GÓLYA

Gólya, gólya, hosszúláb,
hol kezdődik a világ?

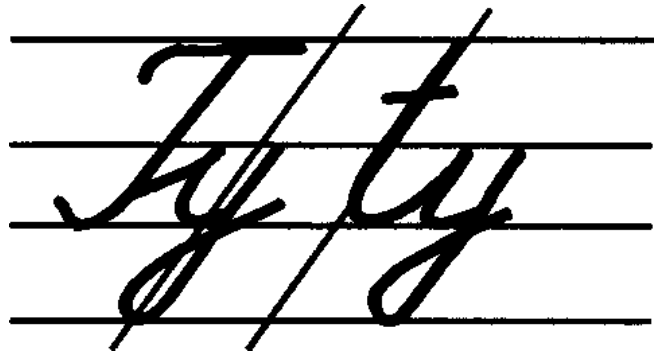
– A tó szélén ring a nád,
ott kezdődik a világ...

Gólya, gólya, hosszúláb,
hol ér véget a világ?

– Ha az a tó enni ád,
egy tóból áll a világ.

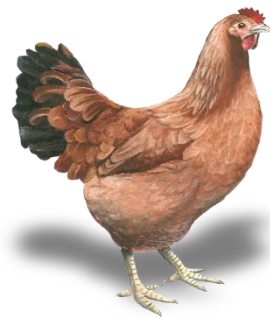

Ty ty

[ty]

Ty-ty-ty, tya-tye-tyo-tyu; tyúk,
gyer-tya, ba-tyu, kész-tyű, fü-
tyül, po-tyog.

Tyúkanyó

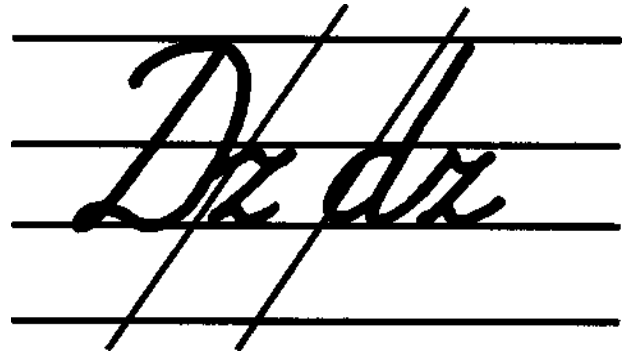
Tyúkanyó hangosan kotkodácsolt:

– Kotkodács! Kotkodács! Tyúkkasban a friss tojás!

Matyi kutyájával a tyúkketrechez ment. A tyúkkasban valóban ott volt a tojás.

– No, gyere, tyúkanyó! Megérdemled a kukoricát! – mondta Matyi [9, 116 o.].

Dz dz

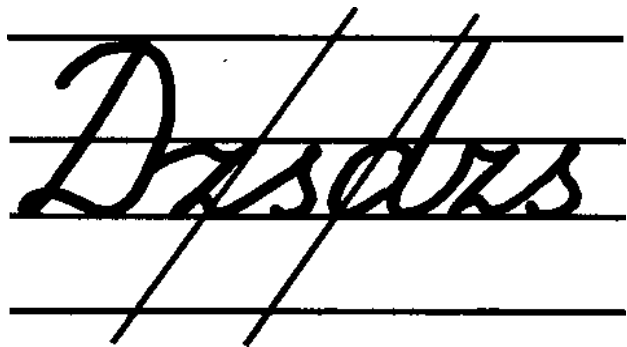
[dz]

Dz-dz-dz, dza-dze-dzi-dzo, adz-idz-odz; edz, bo-dza, e-dz^ő, ma-dzag, e-dz^{és}.

Fogódzik, edzőcipő, edzés ...

Dzs dzs

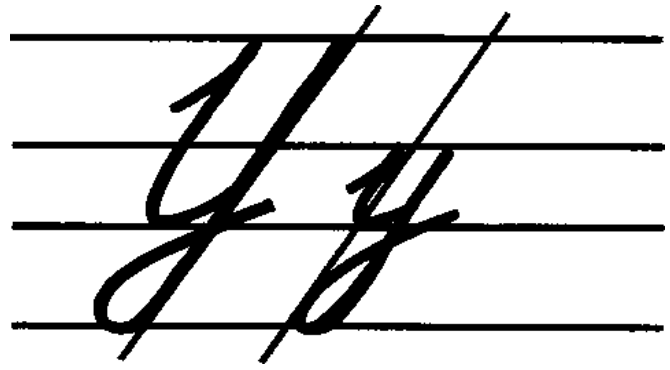
[dz]

Dzs-dzs-dzs, dzsa-dzse-dzsi-
dzso, adzs-edzs-idzs-odzs; dzsip,
dzse-ki, lán-dzsa.

Dzsóker, Dzsek, dzsem ...

Y y

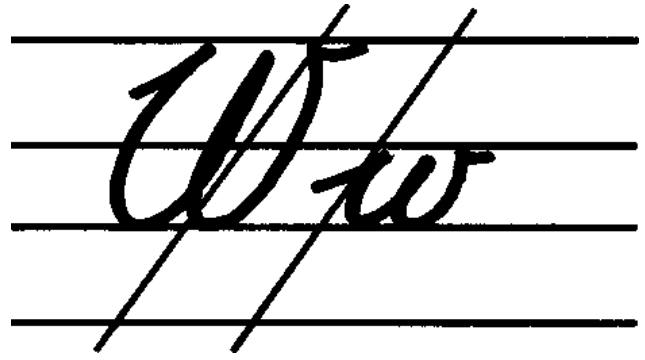
[y]

Y-y-y-y, tya-tye-tyo-tyu, nya-nye-nyu, ey-ay-oy-iy; Mun-ká-csy, A-dy. Munkácsy Mihály – magyar festőművész.

Munkácsy Mihály, Ady Endre, Kölcsey Ferenc ...

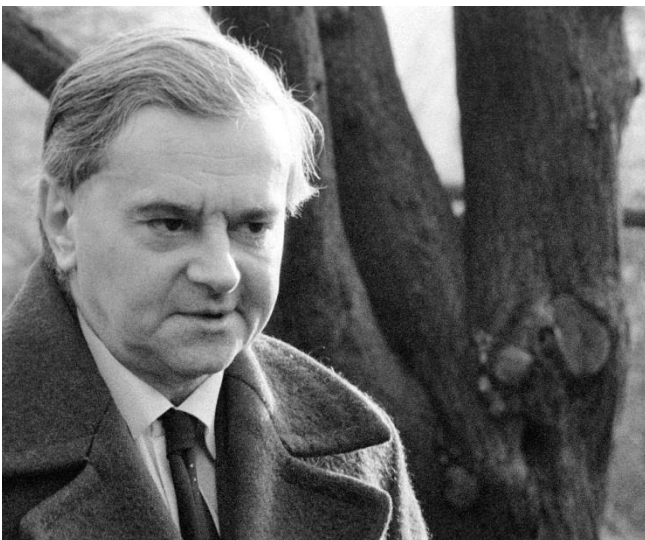
W w

[v]

W-w-w-w, wa-we-wi-wo-wu,
uw-ow-iw-ew-aw.

Weöres
Sándor – magyar költő, író,
műfordító, irodalomtudós.

Weöres Sándor

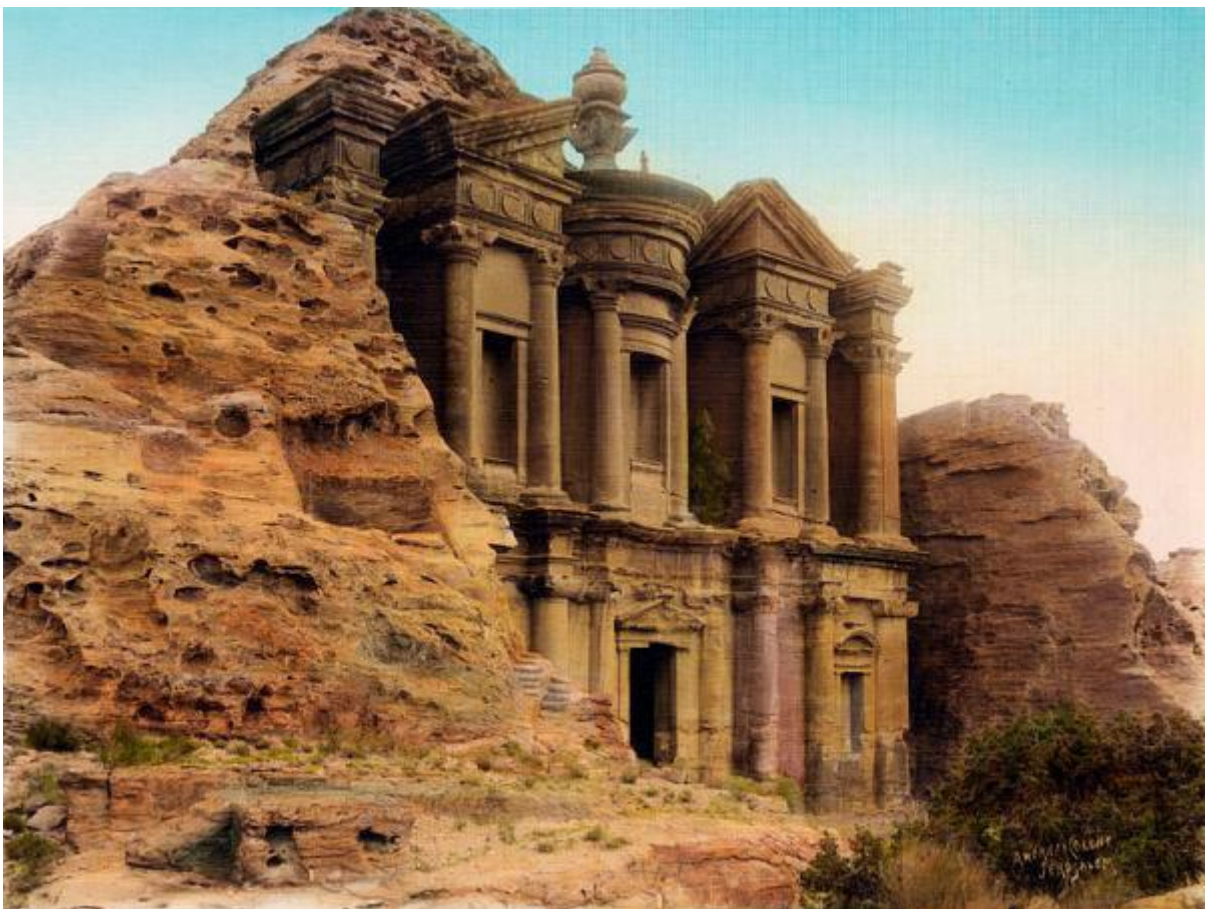
Wesselényi Miklós

Wagner, Wéber ...

Q q
[ku]

Q-q-q-q, que-qua-qui-quo; a-quin-cum. Aquincum – ez a szó egy ókori városnak a neve.

X x

[ks]

X-x-x-x, xa-xe-xi-xo, ax-ex-ix-ox, Xat-Xer-Xin; ta-xi, Ma-xi, Re-xi, bo-xer, le-xi-kon. Margit olvassa a lexikont.

Lexikon, taxi, Maxi ...

Ми вивчили алфавіт!

Megtanultuk az ábécét!

Móra Ferenc: Zengő ABC

Мора Ференц: Звучна Абетка

Aranyalma ághegyen.
Bari bég a zöld gyepen.
Cirmos cica egerész.
Csengős csikó heverész.
Dongó darázs döngicsél.
Esik eső, fúj a szél.
Füsti fecske ficsereg.
Gerle, galamb kesereg.
Gyom között gyors gyík szalad.
Harmatos hajnal hasad.
Itt van már a zivatar!
Jó az anya, jót akar.
Kivirít a kikelet.
Leveles lesz a liget.
Lyukas fazék fekete.
Mese, mese, meskete...
Nádat a szél legyezi.
Nyúl a fülét hegyezi.
Orgonafán méhike.
Összerezzen őzike.
Patakparton pipitér.
Róka szava kicsit ér.
Susog a sok sasmadár.
Szilvafára szarka száll.
Tücsök tarlón hegedül.
Tyúk az árkon átrepül.
Uccu, csípd meg, hóha, hó!
Ürgét fogott a Sajó.
Vércse vijjog délelőtt.
Zörgetik a vasfedőt.
Zsindelyezik a tetőt.

*Словничок чесько-угорсько-
український*

*Slovník české-mad'arsko-
ukrajinské*

Cseh-magyar-ukrán szótár

Moje rodina
A családom
Моя сім'я

Máma
Anyu
Мама

Táta
Apa
Тато

Babička
Nagyamama
Бабуся

Dědeček
Nagyapa
Дідусь

Sestra
Lánytestvér
Сестра

Bratr
Fiútestvér
Брат

Syn
Fiú
Син

Dcera
Leány
Дочка

Ovoce
Gyümölcs
Фрукти

Hrozny
Szőlő
Виноград

Hruška
Körte
Груша

Yablko
Алма
Яблуко

Švestka
Szilva
Слива

Třešeň
Cseresznye
Черешні

Meruňka
Sárgabarack
Абрикос

Broskev

Jahody

Őszibarack
Персик

Ерег
Полуниця

Vodní meloun
Динnye
Кавун

Banán
Banán
Банан

Oranžový
Narancs
Апельсин

Matice
Dió
Горіх

Zelenina
Zöldségek
Овощи

Zelí
Káposzta
Капуста

Okurka
Uborka
Огурок

Mrkev
Sárgarépa
Морква

Rajčata
Paradicsom
Помідори

Hrášek
Borsó
Горох

Řepa
Cékla
Буряк

Brambory
Burgonya
Картопля

Peř
Paprika
Перець

Česnek
Fokhaguma
Часник

Cibule
Нагума
Цибуля

Ředkev
Retek
Редька

Dýně
Тök
Гарбуз

Houby
Gomba
Гриби

Čočka
Вав
Квасоля

Domáci zvierata
Háziállatok
Домашні тварини

Pes
Kutya
Собака

Kočka
Macska
Кішка

Kůň
Ló
Кінь

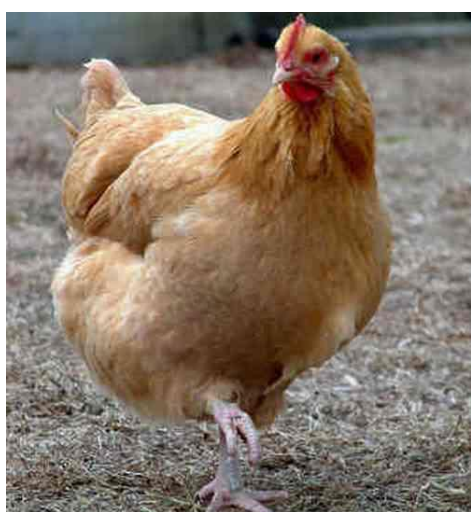
Kráva
Tehén
Корова

Prase
Disznó
Порося

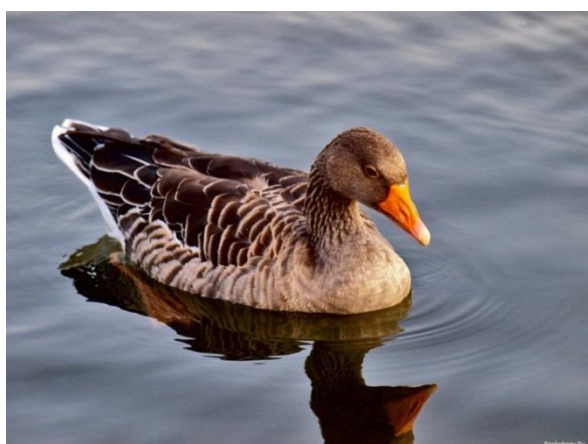
Koza
Kecske
Коза

Slepice
Tyúk
Курка

Kohout
Kakas
Півень

Kachna

Husa

Kacsa
Качка

Liba
Гуска

Ovce
Bárány
Вівця

Králík
Nyúl
Заець

Divoká zvířata
Vad állatok
Дикі тварини

Vlk
Farkas
Вовк

Tygr
Tigris
Тигр

Lev
Oroszlán
Лев

Liška
Róka
Лисиця

Ježek
Sün
Їжак

Nést
Medve
Ведмідь

Krokodýl
Krokodil
Крокодил

Jelen
Szarvas
Олень

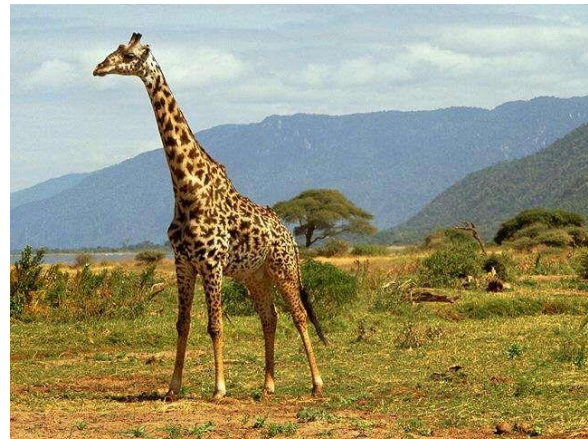
Veverka
Mókus
Білочка

Slon
Elefánt
Слон

Orice
Мајом
Мавпа

Žirafa
Zsiráf
Жираф

Над
Кігуó
Змія

Рyба
Нал
Риба

Числа від 1 до 100

Számok 1-100

1	egy один	11	tizenegy одиннадцять	21	huszon egy двадцять один
2	kettő два	12	tizenkettő дванадцять	22	huszon kettő двадцять два
3	három три	13	tizenhárom тринадцять	30	harminc тридцять
4	négy чотири	14	tizennégy чотирнадцять	40	negyven сорок
5	öt п'ять	15	tizenöt п'ятнадцять	50	ötven п'ятдесят
6	hat шість	16	tizenhat шістнадцять	60	hatvan шістдесят
7	hét сім	17	tizenhét сімнадцять	70	hetven сімдесят
8	nyolc вісім	18	tizennyolc вісімнадцять	80	nyolcvan вісімдесят
9	kilenc дев'ять	19	tizenkilenc дев'ятнадцять	90	kilencven дев'яносто
10	tíz десять	20	húsz двадцять	100	száz сто

Числа у чеській мові

	Кількісні	Порядкові	Збірні
1	jeden (ч. р.) - один, jedna (ж. р.) - одна, jedno (с. р.) - одне	první перший	
2	dva (ч. р.) два, dvě (ж. р., с. р.)	druhý другий	dvoje двоє
3	tři три	třetí третій	troje трое
4	čtyři чотири	čtvrtý четвертий	čtvero четверо
5	pět п'ять	pátý п'ятий	pátero п'ятеро
6	šest шість	šestý шостий	šestero шестеро
7	sedm сім	sedmý сьомий	sedmero семеро

8	osm вісім	osmý восьмий	osmero восьмеро
9	devět дев'ять	devátý дев'ятий	devatero дев'ятеро
10	deset десять	desátý десятий	desatero десятеро
11	jedenáct одиннадцять	jedenáctý одиннадцятий	jedenáctero одиннадцятеро
12	dvanáct дванадцять	dvanáctý дванадцятий	dvanáctero; tucet дванадцятеро, дюжина
13	třináct тринадцять	třináctý тринадцятий	třináctero тринадцятеро
14	čtrnáct чотирнадцять	čtrnáctý чотирнадцятий	čtrnáctero чотирнадцятеро
15	patnáct п'ятнадцять	patnáctý п'ятнадцятий	patnáctero п'ятнадцятеро
16	šestnáct шістнадцять	šestnáctý шістнадцятий	šestnáctero шістнадцятеро
17	sedmnáct сімнадцять	sedmnáctý сімнадцятий	sedmnáctero сімнадцятеро
18	osmnáct вісімнадцять	osmnáctý вісімнадцятий	osmnáctero вісімнадцятеро
19	devatenáct дев'ятнадцять	devatenáctý дев'ятнадцятий	devatenáctero дев'ятнадцятеро
20	dvacet двадцять	dvacátý двадцятий	dvacatero двадцятеро
21	dvacet jedna двадцять один	dvacátý první двадцять перший	jednadvacatero двадцять один

Vírhí dlá díteí uhorškóu móvóu

Magyar versek gyerekeknek

a) Прочитай та переклади вірші на українську.

б) Вивчи один на пам'ять.

Zelk Zoltán: Tavaszi dal
Зелк Золтан: Весняна пісня

Egy, kettő, három, négy,
Kis őzike, hová megy?
- Elég hogyha tudom én:
tavasz elé futok én!
Egy, kettő, három, négy,
te kis nyuszi, hová megy?
- Se erdőbe, se rétre:
a szép tavasz elébe!
Egy, kettő, három, négy,
te kis madár, vígan légy:
Olyan szép dalt daloljál,
szebb legyen a tavasznál!

Szabó Lőrinc: Falusi hangverseny
Сабо Лорінц: Сільський концерт

Háp! Háp! Háp!
Jönnek a Kacsák!
Hej, de szomjas, hej, de éhes
Ez a társaság!
Bú! Bú! Bú!
Boci szomorú!
De hogy feszít tyúkjai között
A Kukurikú!
Röf! Röf! Röf!
Orra sárba döf:
sonka-lábán Kucu néni
fürödni döcög.
Gá! Gá! Gá!
Szalad világgá
Liba mama, ha a számár
rábóg, hogy „I-á”!
Rút! Rút! Rút!
Föl is, le is út:
mérgeş Pulyka, te szereted

csak a háborút!
Bú! Rőf! Háp!
Sípok, trombiták:
víg zenével így köszönt e
díszes társaság.

Gazdag Erzsébet: Tarka cica, fehér cica
Гоздог Ержі: Плямиста кішка, біла кішка

Tarka cica,
fehér cica, haj!
Meglátta, hogy
kemencén a vaj.

Tarka cica,
fehér cica
egyet ugrott, haj!
S nyelve hegyén
elolvadt a vaj.

A gazdasszony
haragjában
seprűt fogott, hej!
S kopogott a fehér cica,
tarka cicafej.

Weöres Sándor: A birka-iskola
Вереш Шандор: Школа для овецъ

Egyszer volt egy nagy csoda,
Neve: birka-iskola.
Ki nem szólt, csak bégetett,
Az kapott dicséretet.

Ki oda se ballagott,
Még jutalmat is kapott,
Így hát egy se ment oda,
Meg is szűnt a iskola.

Zelk Zoltán: Hová szaladsz, vízipók?
Зерк Золтан: Куди біжиш, водяний павучок?

– Hová szaladsz, vízipók?
– Keresem a békát!
– Mért nem húzol kiscipőt?

– Gyorsabb így mezítláb!

– Miért futsz ily sebesen?

– Én leszek a násznagy:
ma tartják a lagziját
a békakirálynak...

– Hol lesz a lakodalom?

– A királyi házban:
sásból, nádból épített
tavi palotában...

– Hát a menyasszony ki lesz,

békakirály párja?

– Hetedhét mocsárnak a
legszebb békalánya...

Nemes Nagy Ágnes: Tarka ló
Немеш Нодь Агнеш: Плямистий кінь

Ment az utcán tarka ló.
Barna-fehér volt a ló,
fényes nyaka, fényes feje,
mint héjából most kibújt
barna-fehér vadgesztenye.

Mentem volna eléje,
elmaradtam mögéje,
barna-fehér sálja volt
(úgy értem, hogy sörénye).

Tordon Ákos: Libasorban
Тордон Акош: Гуськом

Sír a nád, a sárga nád,
jégkabátban a világ.
Nézd, a libák libasorban,
libasorban, libatollban
keresik a nyarat; hol van?
Libapapucs, libaláb
a nap sütne legalább.
De mert nem süt, gi-gá-gá,
mind elmennek világgá.

Orbán Ottó: Tigris
Орбан Отто: Тигр

Tigris, tigris,
ritkán mosdász,
inkább piszkos
bundát hordász.
Erdőben,
mezőben
udvarolsz jó erőben:
„Én vagyok a
Szörnyű Tigris,
nálam szörnyebb
tigris nincs is!”

Zelk Zoltán: Őzek, nyulak, szarvasok
Зелк Золтан: Олені, зайчики та косулі

Őzek, nyulak, szarvasok,
hideg már az erdő,
szelet hoz még az éjszaka,
havat hoz a felhő.

Őzek, nyulak, szarvasok,
mi lesz ma ebédre?
Havon pirult fűszál, jégen
fűtött falevélke.

Őzek, nyulak, szarvasok,
mit isztok utána?
Három patak jön mihozzánk
ma ebéd utánra.

Őzek, nyulak, szarvasok,
hol alusztok éjjel?
Betakar minket az erdő
köddel, falevéllal.

Devecsery László: Kis katica
Девечери Ласло: Маленьке сонечко

– Kis katica, merre jársz,
égen-földön merre szállsz?
Merre viszed hét pettyedet?
Hadd repüljek távol veled!

– Ég, föld között repít szárnyam,
virágok kelyhe az ágyam.
Szárny nélkül te hogy' repülnél?
Hét petty nélkül is örülnél?

– Kis katica, repülj messze:
szép, távoli, új egekre!
Szárny nélkül én nem követlek,
hét petty nélkül nem vezetlek.

– Kis katica! Merre jársz?
Égen-földön merre szállsz?

Hol lakik a halacska?

Де живе рибка?

Hol lakik a halacska?
A lakása tavacska.
Tenger, folyó, kék patak,
lent lakik a víz alatt.

Vízben alszik, vízben kel,
vízi nótát énekel.
Vízből van a párnája,
Buborék a labdája.

Gazdag Erzsi: Hull a hó

Гоздог Ержи: Падае сніг

Hull a hó, hull a hó,
mesebeli álom!
Télapó zúzmarát
fújdogál az ágon.
A kis nyúl didereg,
megbújik a földön:
Nem baj, ha hull a hó,
csak vadász ne jöjjön!
Parányi ökörszem
kuporog az ágon,
vidáman csipogja:
„Süt még nap a nyáron!”

Джерело: [27]

Pákolitz István. Kecske
Паколіц Іштван. Козлик

Mek, mek, mek,
mek, mek, mek,
hány fej káposztát
ettél meg?

Hármat, négyet,
ötöt, hatot,
mit a gazdasszny adott,
mek, mek, mek.

Mek, mek, mek,
mek, mek, mek,
adsz-e holnap
friss tejet?

Adhatok,
mek, mek, mek,
ha kapok jó abrakot,
mek, mek, mek.

Петефи Шандор. Осъ прийшла осінь, осъ прийшла знову

Petőfi Sándor. Itt van az ősz, itt van újra

Itt van az ősz, itt van újra,
S szép, mint mindig, énnekem.
Tudja isten, hogy mi okból
Szeretem? de szeretem.
Kiülök a dombtetőre,
Innen nézek szerteszét,
S hallgatom a fák lehulló
Levelének lágy neszt.
Mosolyogva néz a földre
A szelíd nap sugara,
Mint elalvó gyermekére
Néz a szerető anya.
És valóban ősszel a föld
Csak elalszik, nem hal meg;
Szeméből is látszik, hogy csak
Álmos ő, de nem beteg.
Levetette szép ruháit,
Csendesen levetkezett;

Majd felöltözik, ha virrad
Reggele, a kikelet.
Aludjál hát, szép természet,
Csak aludjál reggelig,
S álmodj olyakat, amikben
Legnagyobb kedved telik.
Én ujjam hegyével halkan
Lantomat megpenditem,
Altató dalod gyanánt zeng
Méla csendes énekem.
– Kedvesem, te ülj le mellém,
Ülj itt addig szótlantul,
Míg dalom, mint tó fölött a
Suttogó szél, elvonul.
Ha megcsókolsz, ajkaimra
Ajkadat szép lassan tedd,
Föl ne keltsük álmából a
Szendergő természetet.
(Erdőd, 1848. november 17–30.)

Magyar szólások és közmondások gyerekeknek az ábécérendben

Угорські прислів'я для дітей до букв алфавіту

1. Olvassátok el és fordítsátok le a magyar szólásokat és közmondásokat.
 2. Tanuljatok meg egy-egy közmondást az órán megismert betűvel.
- Прочитай і переклади угорські прислів'я та приказки.
 - Вивчи одне з них до кожної з букв алфавіту.

A

Aki á-t mond, mondjon bé-t is.

Jobb adni, mint kapni.

Nem esik messze az alma a fájától.

B

Bagoly mondja verébnek, hogy nagyfejű.

A baj nem jár egyedül.

Barátot szerencse hoz, szükség próbál.

C

A cél szentesíti az eszközt.

Minden cigány a maga lovát dicséri

Nem szokta a cigány a szántást.

CS

Csalánba nem üt a ménkű/mennykő.

Sok csepp követ váj.

Minden csoda három napig tart.

D

Aki nem dolgozik, ne is egyék.

Két dudás egy csárdában nem fér meg.

Dobbal nem lehet verebet fogni.

E, É

Ég és föld a különbség (köztük).

Mint derült égből a villámcsapás.

Az egészség ízét a betegség adja meg.

Evés közben jön meg az étvágy.

Ez van, ezt kell szeretni.

F

Amilyen a fa, olyan a gyümölcse.

A falnak is füle van.

Rossz fát tett a tűzre.

G

Senkinek sem repül szájába a sült galamb.

Az okos gazda a kárt is jóra fordítja.

A gombhoz varrja a kabátot.

Gy

Gyakorlat teszi a mestert.

Gyáva népnek nincs hazája.

Tiltott gyümölcs édesebb.

H

Hosszú haj, rövid ész.

A harag rossz tanácsadó.

Egy hajóban eveznek.

I

Az idő eljár, senkire nem vár.

Az idő pénz.

Az ígéret szép szó, ha megtartják úgy jó.

J

A jég hátán is megél.

Minden jóban van valami rossz.

Jóból is megárt a sok.

K

Nem lehet mindent egy kalap alá venni.

A kecske se menne a vásárra, ha nem hajtanák.

Amilyen a kérdés, olyan a felelet.

L

Bal lábbal kelt fel.

Nehéz láncban táncot járni.

A látszat csal.

Ly

Addig dugd be a lyukat, míg kicsi.

Lyukat beszél a hasába valakinek.

Ha ló nincs, a szamár is jó.

M

Amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra.

Ma nekem, holnap neked.

Úgy játszik vele, mint macska az egerrel.

N

Össze kell húzni a nadrágszíjat.

Ahol nincs, ott ne keress.

Minden nagynak kicsi a kezdete.

Ny

Az ellőtt nyilat nehéz visszahozni.

Ki két nyulat hajt, egyet se fog.

Kiugratja a nyulat a bokorból.

O

Más kárán tanul az okos.

Az okosabb enged.

Olajat önt a tűzre.

Ö

Ökröt a szarván, embert a szaván lehet megfogni.

Jó az öreg a háznál.

Nincsen öröm ürmön nélkül.

P

Rossz pénz nem vész el.

A pénznek nincs szaga.

A pontosság a királyok udvariassága.

R

Rend a lelke mindennek.

Nincsen rózsa tövis nélkül.

Nem a ruha teszi az embert.

S

Könnyű sebet ejteni, de nehéz gyógyítani.

Új seprű jól seper.

Aki siet, elkésik.

SZ

A szabadság drágább az aranyból.

Nincs szabály kivétel nélkül.

Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka.

T

Addig nyújtózz, ameddig a takaród ér.

Sötétben minden tehén fekete.

A nagy teher is könnyű, ha sokan emelik.

TY

Amelyik tyúk sokat kotkodácsol, keveset tojik.

Annyit ért hozzá, mint tyúk az ábécéhez.

Az igazságot a tyúk is kikaparja.

U, Ú

Fel is út, le is út.

Legjobb az egyenes út.

Zöld utat kap.

V

Vak vezet világtalant.

Jobb valami, mint semmi.

Aki másnak vermet ás, maga esik bele.

Z, ZS

A zavarosban halászik.

Megtalálta zsák a foltját.

Zsákbamacskát vesz [25].

Basničky o zvířátkách pro děti

Вірші про тварин для дітей

1. Прочитай вірші з перекладом. Намалюй малюнок до одного з них.
2. Вивчи один вірш напам'ять.

Kobra a bobr. Michal Černík

Ptá se kobra bobra:
„Máš se dobře, bobře?“
Bobr říká dobře:
„Dobře, kobro, dobře.“
„Dobrá,“ říká kobra,
tak pojď přeprat obra.”

Tygr a vydra. Michal Černík

Přišla vydra k tygrovi:
„já mám ráda cukroví.
Co láká vás tygry?“
„Chramst! Mňam!
Maso z vydry.”

Medvíďátko. Michal Černík

Pročpak malé medvíďátko
spí tak sladko, ach tak sladko?
Ono se mu v noci zdá,
jak to bývá u medvědů
o velikém hrnci medu.
Proto malé medvíďátko
spí tak sladko, ach tak sladko.

Ježek. Michal Černík

Ježek ten je ježatý
od hlavy až po paty.
Mračí se a žaluje
na každého, kdo tu je.
Ježku, ježku, co ti vadí?
Že mě nikdo nepohládí.

Žirafa. Jiří Žáček

V Africe je rozhledna
stojí tam už od ledna.
Rozhlíží se po kraji,
žirafa jí říkájí.

Zajíček. Jiří Žáček

Šel zajíček brázdou,
měl kapsičku prázdnou,
potkala ho Káča,
dala mu koláča.

Кобра і бобер. Міхал Чернік

Кобра питає бобра:
„Чи все у тебе гаразд, бобре?“
Бобер відповідає: „Добре, кобро, добре.“
„Добре”, – каже кобра,
Так пішли поміємо велетня.”

Тигр і видра. Міхал Чернік

Прийшла видра до тигра:
„Я дуже люблю цукерки.
А що вам подобається, тигре?“
„Ням! Смачно!
М'ясо з видри.”

Ведмежатко. Міхал Чернік

Чому Ведмежатко
так солодко спить, ой так солодко?
Він вночі чекає,
Як буває у ведмедів,
Великий горщик меду.
Тому мале ведмежатко
Спить так солодко, ой солодко.

Їжак. Міхал Чернік

Їжак вкритий голками
Від голови і аж до ніг.
Він хмуриться й осуджує
будь-кого хто там.
Їжачок, їжачок, що тебе турбує?
Мене ж ніхто не гладить.

Жираф. Їрі Жачек

В Африці вежа
Стоїть із січня.
Він дивиться через край,
Називається це жираф.

Зайчик. Їрі Жачек

Ішов зайчик обривом,
із порожньою кишенею,
зустріло його Каченя,
і дало йому торт.

3. Прочитайте чеські вірші та перекладіть їх на українську

Přečtete a přeložte do ukrajinštiny české básničky

Zajíček. Michal Černík

Zajíčku v lesíčku, copak děláš?
Běhávám, skákávám, tady mě máš.
Zajíčku v poličku, copak to jíš?
Travičku, hošíčku, však ty to víš.

Kohoutí zpěv. Michal Černík

Zpívá kohout kykyryký,
umí jenom dvě slabiky
a umí je nazpaměť,
dopředu a zase zpět.
Ani hlásku nepoplete,
zpívá, že mu peří kvete,
a kdo se ptá proč,
pro slepičí kvoč!

Myšky. Michal Černík

Všechny myšky z hnízda,
bude velká jízda.
Připravte si síly,
kutálíme sýry.
Pod tou mřížkou u mlékárny bude velký rej, HEJ!
Kočky už se blíží
očka se jim klíží.
Myšky už jsou dávno doma,
u svých plných spíží.

Krtek. Michal Černík

Krtek leze podle meze,
vyměřuje louku,
sysel za ním pytel veze,
že bude mlít mouku.

4. Прочитай вірші з перекладом. Про що йде мова в них?

Zima. Eva Čáková

Na okně jsou květy z ledu
A na stromech šlehačka.
Ze sněhu se stala koule
A ze stráně klouzačka.
Sněhulák se z dálky cení,
Červený má celý nos.
Ne od mrazu, nebojte se,
Vždyť je přece z Čukotky!
Nos má rudý, protože je
Udělaný z karotky.

Зима. Єва Чакіова

На вікні, квіти зроблені із льоду
А на деревах мов збиті вершки.
Зі снігу став м'яч
А із льоду ковзанка.
Сніговика здалеку видно
Червоний весь ніс у нього.
Не від холоду, не хвилюйтеся,
Адже він із Чукотки!
Ніс його червоний,
Бо виготовлений з моркви.
(Переклад: Депчинська І. А.)

Tráva. Eva Čáková

Tráva je moc unavená
od dlouhého stání,
chtěla by si odpočinout
v něžném kolébání. že jsem ráda na světě,
pohoupej mě , milý větře,
aspoň malinko –
moc mě z toho stání
bolí kolínko.

Трава. Єва Чакіова

Трава дуже втомилась
Від довгого стояння.
Хотіла б відпочити
В ніжному погойдуванні.
Я рада, бути на світі
Дорогий вітер, похитай мене хоч трохи,
Бо болять коліна від стояння.
(Переклад: Депчинська І. А.)

5. Прочитай уважно вголос вірші. Переклади їх на українську

Náruč kvítí

nesu, nesu náruč kvítí,
trhal jsem je všechna sám.
pro koho mi očka svítí?
Až je mojí z nejmilejších
mamineče dám.

Pampeliška

když jsem potkal pampelišku,
měla slzy na krajíčku.
Řekni lidem, prosím tě,
ať se na mě podívají,
ale ať mě netrhají,
ať je ten hezký svět,
ještě hezčí o můj květ.

Let včely. J. Remišová

Malá včelka loukou bzučí,
čmeláček ji lézat učí.
Na podběl si sedají,
chutný med si sbírají.

Kopretiny. J. Remišová

Kopretiny, kopretina,
všechny stejné, každá jiná.
Fouká větřík, v louce tráva
pod větříkem polehává.

Ťuk, ťuk. J. Remišová

Ťuk, ťuk, co to je?
Ťuk, ťuk, kdo to je?
To kuřátko ve vajíčku,
hledá místo pro hlavičku,
už chce ven.

Konvalinka. J. Remišová

V lese v trávě spinká
bílá konvalinka.
Zvonečky má, nezazvoní,
ale za to krásně voní.

Fialka. J. Remišová

Fialka, fialka modravá,
kdekomu svou vůni rozdává.

Pěkně voní, krásně voní,
jako vloni, jak předloni.

Káčátka. J. Remišová

Káčátka se batolí,
to jdou asi do školy.
Káč, káč, káč,
do školy jdou, nejináč.

Na zeleném trávníčku
zazpívají písničku,
káč, káč, káč,
do školy jdou, nejináč.

Petrklíč. J. Remišová

Vozilo se na jaře, tralalalalá,
slunce v zlatém kočáře, tralalalalá.
Tralá, tralá, tralalalalá.

Kampak jedeš, sluníčko?
Za tři hory Ančičko.
Přivezu ti zlatý klíč,
jmenuje se petrklíč.

Na jaře. J. Remišová

Na jaře, na jaře, čáp jede v kočáře,
hej hopy, hej hopy, hej hopy hop.
Čáp veze sluníčko, točí se kolečko.
hej hopy, hej hopy, hej hopy hop.

Vrby. J. Remišová

Vrby se nám zelenají,
na vše strany rozkvétají,
radujme se, veselme se.
Žezulička v háji zpívá,
zlatohlávek se ozývá,
radujme se, veselme se.

Sluníčko. J. Remišová

Pohladilo jednou slunce chladnou jarní zem.
Na květinky zavolalo, hola, pojd'te ven!
Která z vás má odvahu, vykrouknout ven ze sněhu?
Hlásí se ta malinká, malá bílá sněžěnka.

Na jaře. J. Remišová

Na jaře se hlína budí,
sněženka ji nožkou studí.
Našlapuje lehce
nachladit ji nechce.

Sněženka. F. Hrubín

Táta včera na venku,
našel první sněženku,
vedle petrklíč,
zima, už je pryč!

Zimo, už jdi pryč
Zimo, zimo, už jdi pryč,
jaro si už chystá klíč.
Otevírá jarní bránu,
jmenuje se petrklíč.

Zima. F. Hrubín

Zimo, ty jsi bílá paní,
končí tvoje kralování,
sundej bílou korunu
a sesedni ze trůnu.
Už je na tě čas,
za rok přijdeš zas.

Feladatok a magyar nyelvből

Завдання з угорської мови

Feladat 1.

Folytasd a sort!

Lap – láp

rak – rák

kar – _____

_____ – tár

_____ – háj

mer – mér

ver – _____

_____ – vész

_____ – kért

bör – bór

_____ – kor

öt – _____

haját – haját,

házat – hazát

kezet – _____

szemet – _____

Feladat 2.

Formály az alábbi szótagból új szavakat:

ka-szál, _____

ka-csó, _____

po-sta, _____

lom-ha, _____

ke-lep, _____

mar-ha, _____

kas-ka, _____

raj-ta, _____

ret-ke, _____

La-li, _____

gi-da, _____

Feladat 3.

Indul a „**ta**” vándorútra... Folytasd a sort!

Talál, talán, tapogat, _____

Katalin, írtatok, hoztatok, _____

Minta, palinta, palacsinta, _____

Feladat 4.

Folytasd a sort!

Zsák – zsákok, megszakad – megszakadt,

szőke – _____ hoz – hozott,

kislány – _____ dobol – _____

nap – _____ fázik – _____

Feladat 5.

a) Olvasd el a mesét. Miről van benne szó.

b) Képzeld el, mit érezhetett a kiskakas igazi tulajdonosa! Milyen óhaja lehetett?

Írd le!

Mátyás királyhoz sokan folyamodtak különféle kérelmekkel. Egy ember kitüntetést szeretett volna kapni: volt neki egy szép kiskakasa, elküldte a királynak, gondolta, kap érte valami kitüntetést.

Mátyás király el is fogadta a kakast azzal a feltétellel, hogy az ember is ott lesz az ebéden, mikor a kakast megeszik. Ő osztja el a kakast, de úgy, hogy aki ott lesz az ebéden, igazságosan kikapja a részét, ami őt illeti, mert ha nem, akkor nem jutalmat kap, hanem büntetést.

Nem is kellett az embernek egyéb, szörnyen megijedt, törte a fejét, nagyon búsult, hogy ossza el a kakast. Elpanaszolta a szomszédjának a baját. A szomszéd azt mondta, hogy ő el tudná osztani, és elmenne a királyhoz helyette.

Az ember szívesen beleegyezett, hogy a szomszéd menjen el, mert már annyira törte a fejét, hogy megfájdult bele.

Elment a szomszéd Mátyás királyhoz, megsütötték a kakast ebédre, az asztalhoz ültek. Ott volt a király, királynő, két fiuk, két lányuk meg a szomszéd.

Mikor behozták a kakast, mondott a szomszéd egy tréfás beszédet a sült kakas felett, és elkezdte osztani.

Levágta a fejét, odaadta a királynak:

– A feje a ház fejét illeti – mondta az ember.

Levágta a nyakát, odaadta a királynénak:

– A nyaka a ház asszonyát illeti, a nyaka van a fejéhez legközelebb a kakasnak, mint a királynő a királyhoz.

Aztán levágta a két szárnyát, és odaadta a fiúknak, hogy jobban tudjanak írni.

Levágta a két lábát, és odaadta a lányoknak, hogy jó táncosok legyenek. Mikor elosztotta, azt mondta:

– Most már mindenki kivette a részét, ami őt illeti, csak még én nem! Maga elé tette, ami megmaradt, és megette.

Mátyás király csak nézte, hogy fizeti ki őket aprólékkal az ember, s mikor a kakas java maradékát maga elé tette az ember, azt mondta neki:

– Nem tudtam, hogy ilyen okos, hogy bennünket aprólékkal kifizet.

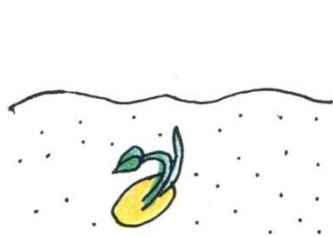
A szomszéd aztán megmondta Mátyás királynak, hogy nem ő az az ember, aki a kakast küldte, ő csak a szomszédja.

Erre még nagyobb nézett Mátyás király! Megtetszett neki az ember, megajándékozta, és neki adta, amit a másik embernek akart adni, aki a kakast küldte: a kitüntetést is.

(Orosházi népmonda)

Feladat 6.

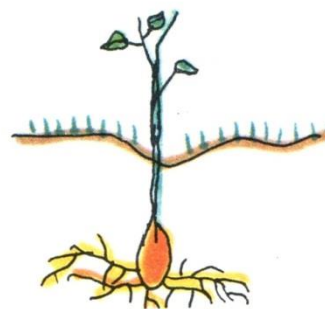
Kísérd végig egy fa életét! Mi minden történik vele a mag elvetésétől kezdve?

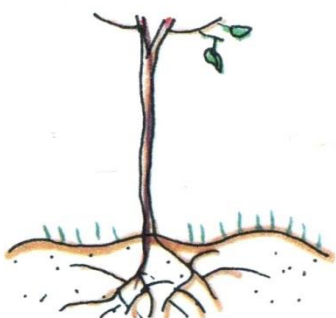
kicsírázik

meggyökeresedik

kihajt

megnő

megvastagszik

lombosodik

virágzik

termést hoz

megöregszik

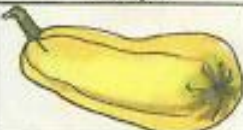

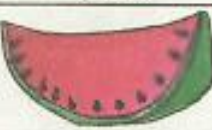

elkorhad

Mi nem illik a sorba?

Що є зайвим?

1. Mondd ki a szavakat! Húzd át azt, amelyik nem illik a sorba!

				
alma	szőlő	szilva	fonottkalács	cseresznye
				
saláta	eper	káposzta	hagyma	sárgarépa
				
banán	narancs	füge	körte	citrom
				
kenyér	zsemle	kifli	perec	torta
				
tök	burgonya	gomba	dinnye	paradicsom

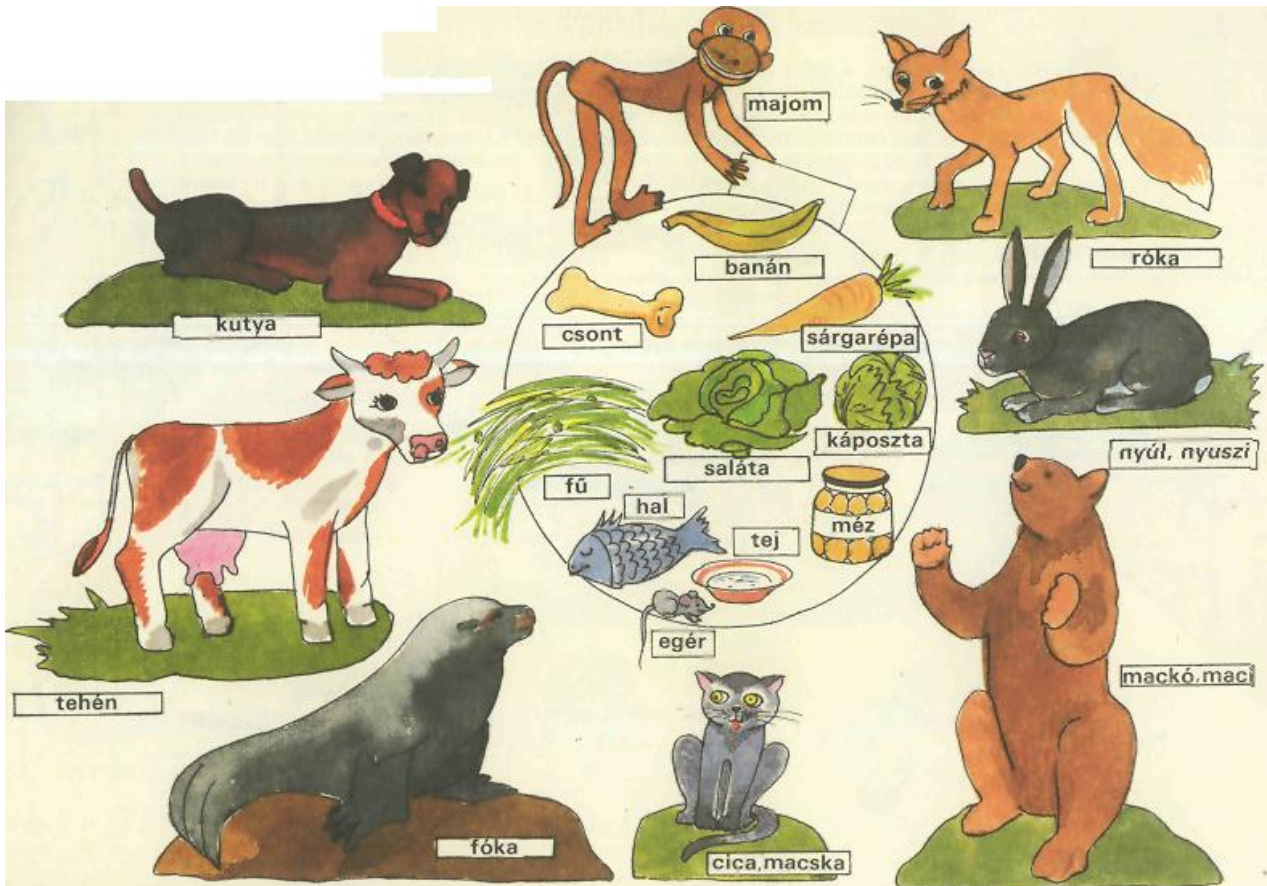
alma	szőlő	füge	körte	torta
saláta	narancs	káposzta	hagyma	citrom
kenyér	eper	kifli	perec	sárgarépa
tök	burgonya	gomba	dinnye	cseresznye

- Nézd meg a képeket! Olvasd el a szavakat!
- Hasonlítsd össze a képeket és az alattuk lévő szavakat. Melyik hiányzik a szavak közül? Karikázd be azt a képet!
- Melyik betű azonos a barack, perec, citrom szavakban? Húzd alá és írd le!

Mit esznek az állatok?

Що їдять тварини?

Nézd meg a képeket. Húzd össze azokat, amelyek összetartoznak.

2. Írd le, hogy mit esznek ezek az állatok.

Példa:

- A tehén ... eszik.
- A kutya ... eszik.

Zöldségek

Овочи

			
káposzta	saláta	kelkáposzta	karfiol
			
zeller	karalábé	sárgarépa	petrezselyem
			
bab	borsó	vöröshagyma	fokhagyma
			
uborka	spárga	gomba	tök
			
burgonya	reték	paprika	paradicsom

1. Nevezd meg a zöldségeket!
2. Milyen zöldséget eszel otthon? Írd le.

Milyen ruhát hordunk?

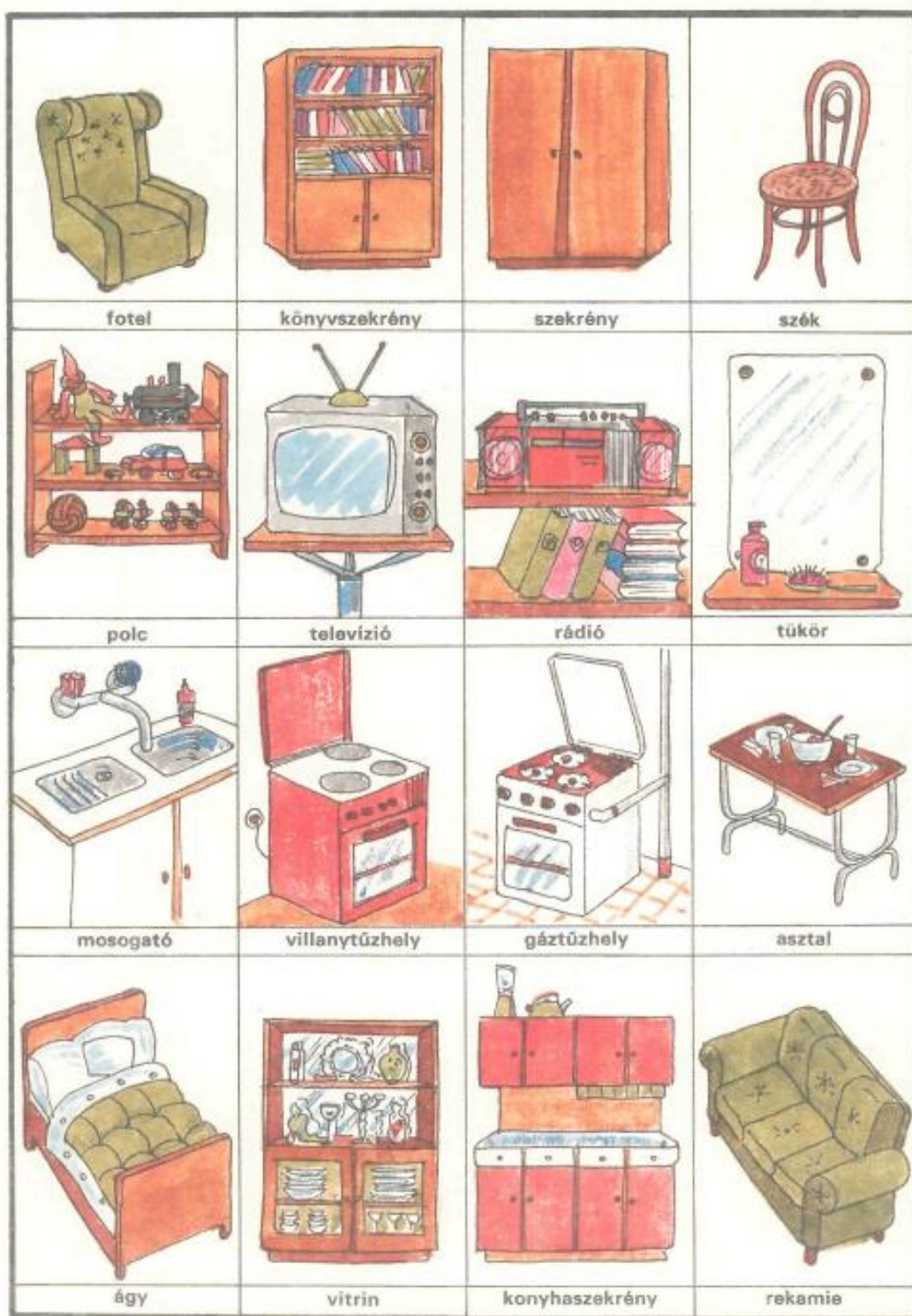
Який одяг ми носимо?

			
sapka	kalap	kendő	sál
			
ing	blúz	puóver	kardigán
			
szoknya	nadrág	dzseki	bőrönd
			
zokni	ruha	kabát	kesztyű
			
cipő	szandál	papucs	csizma

– Mi ... hordunk: ...

Milyen bútor van a házban?

Які меблі є в будинку?

1. Milyen bútor van a házban?

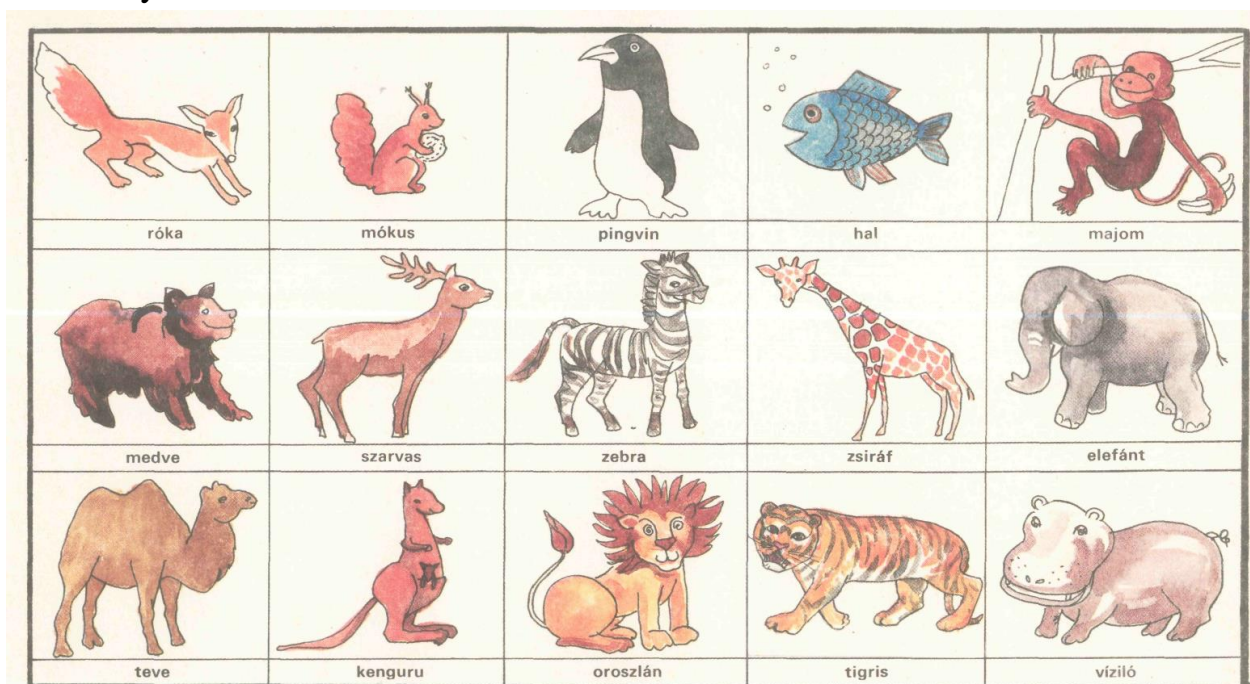
– A házban ezek a bútrok vannak: ...

2. Milyen bútrok vannak nállad othon?

Milyenek az állatok?

Якими є тварини?

1. Nevezd meg az állatokat!
2. Milyenek ezek az állatok?

csíkos
hosszú nyakú

ravasz
fürge

erős

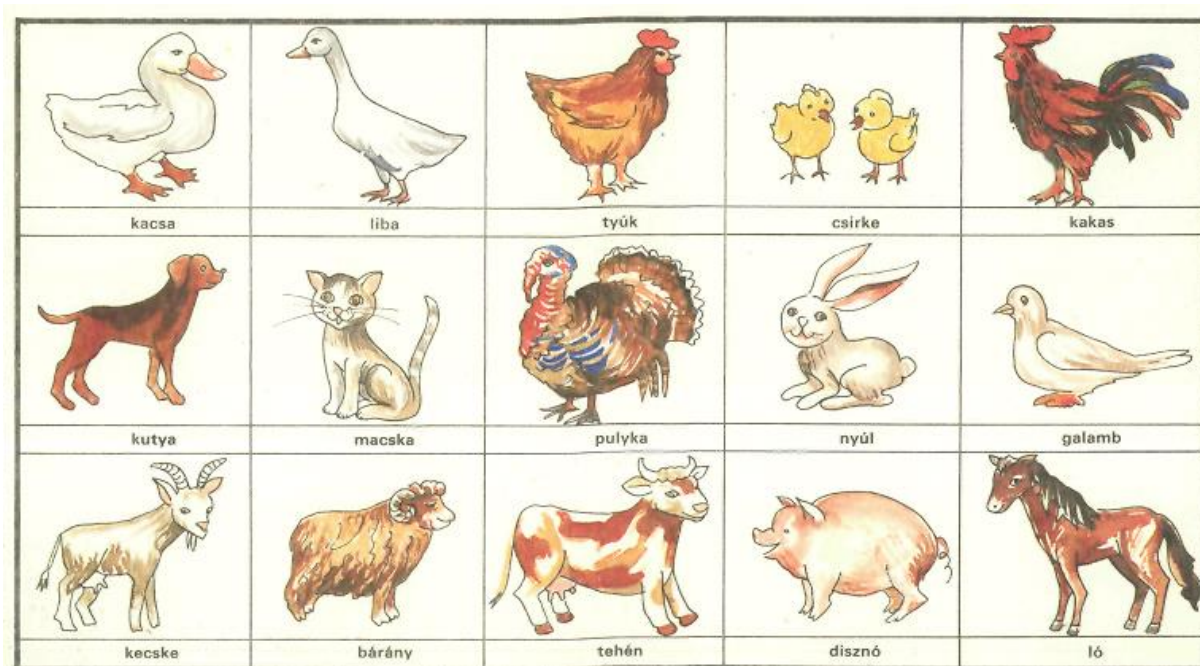
ormányos

pikkelyes

.....

Milyen hangot adnak ki az állatok?

Які звуки видають тварини?

gágog
röfög
ugat

hápog
nyerit
nyávog

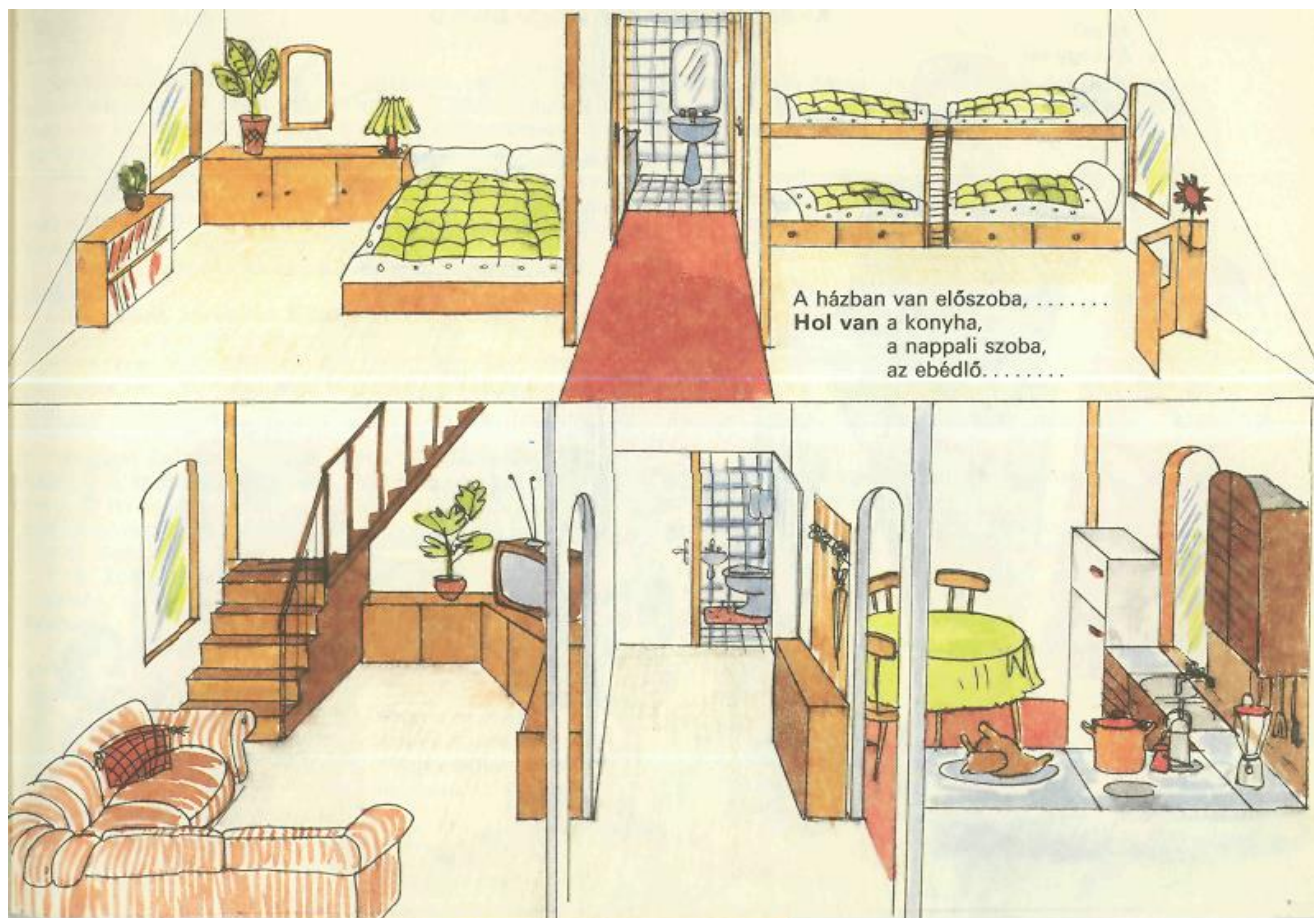
kotkodácsol
bög
turbékol

kukorékol
mekeg

csipog
béget

Nevezd meg, mi van a házban!

Назви, що є в будинку!

1. Nevezd meg, mi van a házban!

– A házban van előszoba, ...

2. Hol van a konyha, a nappali szoba, az ebédlő ...

Mit eszünk?

Що ми їмо?

			
kenyér	kifli	zsemle	fonottkalács
			
tej	kakaó	málnaszörp	tea
			
vaj	sajt	szalámi	tojás
			
kolbász	hurka	pogácsa	mákoskalács
			
krémes	torta	rétes	almáspite

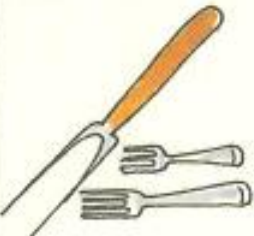

Mit eszünk?

– Mi ... eszünk.

– Mit esztek ti otthon?

Milyen edény van a konyhában? Nevezd meg!

Який посуд є на кухні? Назви!

			
kanál	villa	kés	szűrő
			
fazék	lâbas	kukta	fedő
			
szívószál	teáskanna	kancsó	sótartó
			
tányér	tál	tálca	asztalterítő szalvéta
			
pohár	csésze	bogre	palacsintasütő

Milyen edény van a konyhában? Nevezd meg!

– A konyhában ... van.

Cvičení a úkoly s českého jazyka

Вправи та завдання з чеської мови

Cvičení 1. Вправа 1

Přečti si básničku a nauč se ji.

Прочитай цей віршик і вивчи його.

A,B,C,Č,D,Ď,E – jen se na mě koukněte!

F,G,H,CH,I,J,K – abeceda je lehká.

L,M,N,Ň,O,P,Q – všichni se ji naučte.

R,Ř,S,Š,T,Ť,U – nechci slyšet: „Nezvládnou!”

V,W,X,Y,Z,Ž – můžete na hřiště běžet.

Cvičení 2. Вправа 2

Napiš jména dětí

Напиши імена дітей

Pavel –

Honza –

Eliáš –

Marek –

Josef –

Tonda –

Eva –

Irena –

Anna –

Milena –

Radka –

Sabina –

Cvičení 3. Вправа 3

Прочитайте речення і перекладіть їх.

1. Kto to je?

6. Mám knihu.

2. To je Pavel.

3. Co je to?

4. To je hotel.

5. Matka není doma.

7. Kdy budeš doma?

8. Kniha není na stole.

9. Tam je park.

10. Máš pravdu.

Cvičení 4. Вправа 4

Прочитайте слова. Ненаголошені голосні вимовляйте чітко:

Ano, auto, barva, darovat, deska, mapa, matka, mluvit, musit, muka, sama, váza, venkov.

Cvičení 5. Вправа 5

Прочитайте слова. Зверніть увагу на наголошені голосні

Máma, mák, mít, dárce, dálka, rád, stát, kavárna, zákaz, svatý, nabít, únava, ukazat.

Cvičení 6. Вправа 6

Прочитайте слова. Зверніть увагу на вимову голосних букв: ú –ů.

Účes, úkaz, úraz, úroda, únava, úprava; hůl, sůl, dům, původ, studentů, různý, vůz, půst, růže, kůže, růst.

Cvičení 7. Вправа 7

Прочитайте слова з голосними -i, -y, та -í, -ý, пам'ятаючи про їх однакову вимову.

Bít – být, nabít – nabyt, mi – my, mít – mýt, píchá – pýcha, pil – pyl, síra – sýr, vír – výr.

Cvičení 8. Вправа 8

Прочитайте слова і перекладіть їх:

voda – malina –

ruka – národ –

noha – ryba –

adresa – ráno –

Cvičení 9. Вправа 9

Прочитайте і перекладіть діалог:

– Co to píšeš?

– Píšu české cvičení.

– Také rád čteš?

– Ano, velmi rád čtu naše knihy a časopisy.

Cvičení 10. Управа 10

Doplň správné písmeno:

Доповни правильну букву:

Holu_, ha_, velblou_, hlemýž_, tetře_, labu_, jestřá_, čá_, ze_ra, pá_, li_ka, le_,
medvě_, dikobra_, hro_, my_, o_ce, kotropte_, pstru_, drůbe_, pštr_, užo_ka,
ravou_, vlašto_ka, hrabo_, ly_ka, vola_ka, čole_, bažan_.

Cvičení 11. Управа 11

Doplň I / Í nebo Y / Ý:

Доповни слова буквами I / Í або Y / Ý:

Kob_lka, kiv_, l_ška, s_ček, v_r, al_gátor, las_ce, střevl_k, ptakop_sk, l_n,
s_korka, l_ska, zm_je, b_ček, sl_mák, m_š, král_k, netop_r, perl_čka, slep_š,
hrdl_čka, m_val, s_sel, op_ce, lv_ce, hlem_žd', v_dra, slav_k, pav_án, kol_břík.

Cvičení 12. Управа 12

Doplň I / Í nebo Y / Ý nebo A :

Доповни слова буквами I / Í або Y / Ý або A:

Vrátil_ se k nám stěhovaví ptáci. Na stromech seobjevil_ první listy. Rodil_ se
mláďata. Někdy býval_ bouřky. Na loukách kvetl_ květiny a poletoval_ motýli. Dny
se zkrátil_. Z polí jsme sklídlil_ obilí. Zvířata se připravoval_ na zimu. Rybníky i řeky
zamrzl_. Na sněhu jsme pozoroval_ stopy zvířat.

Cvičení 13. Управа 13

Rozděl slova na slabiky

Поділіть слова на склади

Příklad: Ka|rel cho|dí

K a r e l c h o d í o v í k e n d u d o z o o .

M i l a j e z d í o v í k e n d u n a k o l e .

L e n k a o v í k e n d u b r u s l í .

L u k á š c h o d í o v í k e n d u d o c i r k u s u .

A l e n a c h o d í o v í k e n d u n a v ý l e t y .

Cvičení 14. Управа 14

Doplň správné písmeno:

Доповни слова правильною буквою:

Špená_, salá_, ře_kvíčka, lis_, rybí_, zvone_, smr_, ti_, plo_, oře_, borů_ka, kvě_,
broske_, hru_ka, karafiá_, bu_, du_, ši_ka, ove_, hrá_, me_, výtru_, hři_.

Cvičení 15. Управа 15

Doplň I / Í nebo Y / Ý:

Доповни слова буквами I / Í або Y / Ý:

Ryb_z, tul_pán, l_ska, dřev_ny, l_pa, borov_ce, bukv_ce, rostl_ny, hl_za,
přesl_čka, b_liny, mal_ny, ptrkl_č, jehl_čnany, pampel_ška, malv_ce, ředkv_čka,
ob_lí, peckov_ce, v_trusy, žamp_on, l_st, v_tamíny, karaf_át, konval_nka.

Úkol 16. Завдання 16

Přečtete a přeložte text. Dejte odpovědi na otázku.

Прочитайте і перекладіть текст. Дайте відповіді на запитання.

Macek a sele

Po dvoře vesele běhá růzové selátko. Ze střechy se na ně směje kocour Macek. Sele povalilo koš se senem, převrhlo i konev. Sladké bílé mléko se roztéká po kameni. Macek čile seskočil ze střechy a líže. Spokojeně přede. Děkuji, milé selátko. Mléko, to je moje.

1. Která zvířátka se sešla na dvoře?
2. Které z nich je mlád'átko?
3. Co provedlo selátko?
4. Přemýšlej, kdo byl rád a kdo asi bude selátko hubovat.
5. Řekni jinak slova: povalilo, čile, přede, konev.
6. Přečti správně slova s dlouhou samohláskou é.
7. Vyber z článku slova, která označují zvířata.

Úkol 17. Завдання 17

a) Přečtěte si ukázky z děl Ireny Něvycské „Domů” a přeložte.

Прочитайте уривки з твору Ірини Невицької „Domů” та перекладіть його.

b) Zapište si neznámá slova a učit se je.

Впишіть незнайомі слова та вивчіть їх.

Domů

1. Podzim... Ushlé, zvadlé listí pohynulo. Padající listi odnesl vítr, postýlaje jím půdu, smutnou a zbavenou květů. Opadala krása bujného léta. A já tu stojím na hranici rodné země zamyšlen.

2. „Podzime, podzime — och, jak ničíš krásu života! Proč jsi tak smutný?”

„Ech!” máchnul jsem rukou. „Co mě napadají takové nepříjemné myšlenky o podzimu dnes— dnes, kdy se chci radovat?” pomyslil jsem, utřev zpoceně čelo, stáhl jsem hlouběji klobouk do oči a spěchal stezkami do vesnice. Díval jsem se pozorně, kráčeje opatrně vpřed, ale noha tu a tam přece sklouzla a zapadla do kalužin, jichž se po cestě hustě rozlévalo po dlouhých podzinních deštích. Krácel jsem přes to rychle, stále přemítaje: „Jak je podzim nepříjemný!” Vyhrnul jsem si gumový plášť, neboť znovu začala padat podzimní mlha, dotírajíc ostře do obličeje. Zrychlil jsem kroky a rozhlédl se, jsem-li ještě daleko od cíle...

3. Vděčně jsem pozdvihl oči vzhůru, kde bledolící měsíc pomalu vycházel nad hory, ozařuje vesničku, do které jsem spěchal. Stál jsem už nad vesnicí, štěstím vydechl a patřil, patřil dolů.

Maloval jsem si chatku v zahrádce a v ní usměvavou, milou tvář stařenčinu... Úrodné lány, rozlohy... Zelené háje ... Šumivou říčku ... A tam na vršku mezi širokými lipami kostelík s třemi věžemi ... [17, c. 71]

Переклад уривків з твору Ірини Невицької „Домі”

Додому

1. Осінь... Висохле, зів'яле листя опало. Падаюче листя відносить вітер, застеляючи ним землю, сумну та позбавлену цвіту. Опадає краса буяючого літа. А я стою на кордоні рідного краю, задуманий.

2. „Осінь, осінь – ох, як нищить красу життя! Чому? Чому ти така сумна?”

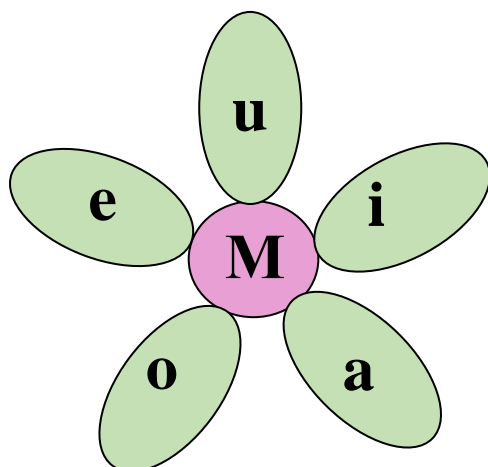
„Ех!” махну рукою. „Чому до мене приходять такі сумні думки про зиму сьогодні – сьогодні, коли хочу радити?” – подумав я, витираючи спотівше чоло, натягнувши капелюха на очі і поспішаючи стежками до села. Дивився уважно, ступаючи обережно вперед, але ноги вступали у калюжі, – їх по дорозі багато після дощів. Йшов швидше, постійно думаючи: „Яка осінь неприємна!” Я накинув на себе резиновий плащ, тому що почав накрапати дощ, прискорив кроки та подивився, чи ще далеко до села...

3. Я підняв очі вгору та побачив місяць, що виходив, освітлюючи село, до якого я поспішав. Я вже стояв над селом, вдихнувши з полегшенням і дивився вниз.

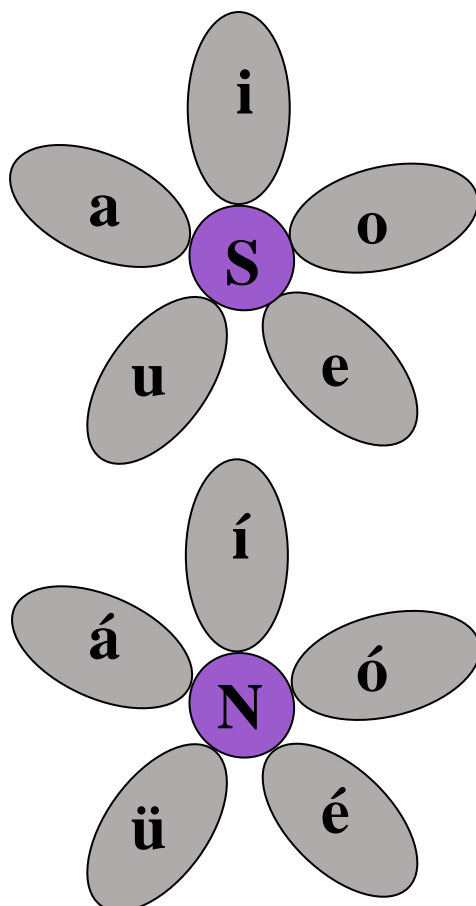
Уявляв я собі хатини на горі, а в них усміхнене обличчя старих батьків... Родючі, розлогі лани... Зелені гаї... Шумні річки... А там, на горбочку, між липами церква з трьома вежами. (Переклад: Депчинської І. А.)

Игры для детей

1. a) Vytvořte slabiku s písmenem M a přečtěte ji.
Утвори склади з буквою М і прочитай їх.

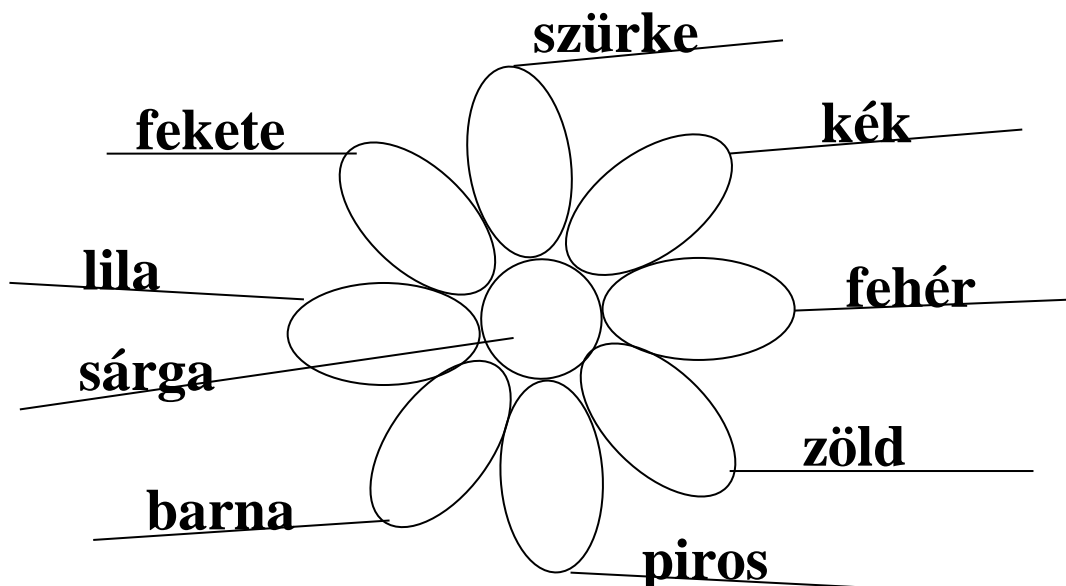

- b) Formáj szótagokat S és N betűkkel és olvassad el azokat.
Утвори склади з буквами S та N і прочитай їх.

2. Rajzoljátok be a virág szirmait és a közepét

Розфарбуй квітку, пелюстки і серединку

3. „Elveszet betű”

ГРА „БУКВА ЗАБЛУКАЛА”

Válaszd ki és nevezd meg a másalhangzó betűket: K I L T Á C.

Válaszd ki és nevezd meg a magánhangzókat: S A D E R O.

4. „Nevezd meg a betűt”

ГРА „НАЗВИ БУКВУ”

Учень показує букви, а діти по ланцюжку називають її. Якщо буква названа неправильно, то діти хлопком дають про це знати (Т, N, L, P; Ó, Ü, Á, Ó). Кожен учень є активним учасником гри.

5. „Mikor van ez?”

ГРА „КОЛИ ЦЕ БУВАЄ?”

Перед кожною дитиною класу 4 картки із написом — tavasz, tél, nyár, ősz (весна, зима, літо, осінь). Вчитель показує картини природи в різні пори року, а діти піднімають відповідну картку із написом.

6. „Add össze a szótagokat”

Гра „Přidaj slabiky ke slovu”

ГРА „ДОДАЙ СКЛАД”

Вчитель показує перший склад слова, а учні додають наступні. Перемагає той, хто перший скаже слово:

1. Al... (ta, ma, da)

Нагу... (ка, на, ма)

Ab... (lak, még, teg)

Vi... (dag, rág, lit)

Le... (rol, mir, ány)

2. Cibu... (ke, le, ne)

Jab... (loň, lok, mar)

Au... (ro, to, bo)

Ma... (go, ru, pa)

Dív... (ka, ve, co)

7. „A hiányzó sor”

Hra „Chybějící řádek”

ГРА „ЗАГУБЛЕНИЙ РЯДОК”

Учитель пише на дошці по три-чотири рядки з трьох різних раніше вивчених віршів. Треба сказати, з якого вірша кожен рядок.

1. Jak je tady smutno, ty můj rodný kraji,

léto pominulo, ptáče nezaspívá,

a já chodím, bloudím po tvém smutném háji... (Vasil Grendža-Donskyj „Jak je tady smutno ...” Василь Гренджа-Донський „Як тут смутно...”)

2. Na okně jsou květy z ledu

A na stromech šlehačka.

Ze sněhu se stala koule

A ze stráně klouzačka... (Eva Čáková „Zima”. Єва Чакіова „Зима”)

3. Egy, kettő, három, négy,

Kis őzike, hová mégy?

– Elég hogyha tudom én:

tavaszi ének! (Zelk Zoltán: „Tavaszi dal”. Зелк Золтан: „Весняна пісня”).

Угорсько-український словник
Magyar-ukrán szótár

magyar (пам'ятайте, що gy промовляється як дь) – угорський

angol – англійський

igen – так

nem – ні

nyelv – мова

szép – прекрасний

itt – тут

nő – жінка

férfi – чоловік

nagyon – дуже

város – місто

és – і, й

vagyok – я є

könnyű – легкий

ott – там

mi? – що?

ki? – хто?

az – то

ez – це

köszönöm – дякую

mi a neve? – як тебе звати?

a nevem – мене звати...

jól – добре

hol? – де?

is – також

hogy? – як?

egy – один
autó – автомобіль
az iskolában – в школі
tanul – він, вона, воно вчить, вивчає
ért – він, вона, воно розуміє
él – він, вона, воно живе
eszik – він, вона, воно їсть
ül – він, вона, воно сидить
lát – він, вона, воно бачить
dolgozik – він, вона, воно працює
étterem – ресторан
de – але
ház – дім, будинок
ismer – знати когось
küld – посилає
olvas – читає
könyv – книга
szeret – подобається, любить
valami – щось
akar – хоче
ide – сюди
oda – туди
honnan? – звідти?
mikor? – коли?
színház (-at) – театр
utazik – подорожувати
ember (-t) – особистість, людина
mozi (-t) – кінотеатр
ma – сьогодні
épület – будівля

bolt – магазин

iroda – офіс

hány? – скільки?

Jó reggelt (kívánok) – Доброго ранку

Jó napot (kívánok) – Привіт (*добрий день*)

Jó estét (kívánok) – Доброго вечора

Jó éjszakát (kívánok) – Доброї ночі

A viszontlátásra – До зустрічі (*формально*)

Szervusz (Szervusztok: більше, ніж одна людина) –

Привіт/Пока (*неформально*)

Szia (Sziasztok: більше, ніж одна людина) – Привіт/Пока (*неформально*)

Hogy van? – Як справи? (*формально*)

Hogy vagy? – Як ти? (*неформально*)

Köszönés, búcsúzás. – Привітання, прощання.

– Jó napot kívánok! – Здрастуйте!

– Helló! – Добридень!

– Szia! – Привіт!

– Jó reggelt kívánok! – Доброго ранку!

– Jó napot kívánok! – Доброго дня!

– Jó estét kívánok! – Добрий вечір!

– Hogy van? – Як справи?

– Köszönöm, jól! – Дякую, відмінно!

– Viszontlátásra! – До побачення!

– Holnap találkozunk! – До завтра!

– Viszontlátásra! – До зустрічі!

Elnézés, sajnálat kifejezése. – Вибачення, жаль.

Elnézését kérek. – Пробачте, будь ласка.

Bocsánatot kérek. – Перепрошую.

Bocsánat. – Вибачте, будь ласка.

Ismerkedés. – Знайомство

– Hogy hívják önt? – Як вас звати?

– Engem ... - nek hívnak. – Мене звать...

– Örülök, hogy megismerkedtünk. – Дуже приємно познайомитись з вами.

– Én nem beszélek... ukránul, magyarul. – Я не розмовляю ... українською, угорською.

Időjárás. – Погода

eső – дощ

felhő – хмара

forróság, hőség – спека

fülledtség – задушливо

hideg – холодно

hó – сніг

hűvös – прохолодно

időjárás-jelentés – прогноз погоди

köd – туман

meleg – тепло

nap – сонце

nyirkosság – вогко

szeles idő – вітряно

szél – вітер

sűrű köd – густий туман

– Milyen ma az időjárás? – Яка сьогодні погода?

– Ma ... van. – Сьогодні...

– Mennyi ma a hőmérséklet? – Яка сьогодні температура?

– Tizenhárom fokkal fagypont alatt (mínusz tizenhárom). – Тринадцять градусів морозу (мінус тридцять градусів).

– (Plusz) tizenhét fok. – Сімнадцять градусів тепла (плюс сімнадцять градусів).

– Esik (havazik). – Йде дощ (сніг).

– Erős szél fúj. – Сильний вітер.

Évszakok. – Пори року

tél – зима

tavaszi – весна

nyár – літо

ősz – осінь

Hónapok. – Місяці

január – січень

február – лютий

március – березень

április – квітень

május – травень

június – червень

július – липень

augusztus – серпень

szeptember – вересень

október – жовтень

november – листопад

december – грудень

A hét napjai. – Дні тижня

hétfő – понеділок

kedd – вівторок

szerda – середа

csütörtök – четвер

péntek – п'ятниця

szombat – субота

vasárnap – неділя

Чесько-український словник базових слів

Чеська	Українська
já	я
ty	ти
on	він
my	ми
vy	ви
oni, ony, ona	вони
tento, tato, toto	цей, ця, це
tamten, tamta, tamto	той, та, то
tady	тут
tam	там, туди
kdo	хто
co	що
kde	де
kdy	коли
jak	як
ne	не
všechno	весь, вся, все
mnoho	багато
několik	декілька
mnoho	багато
jiný	інший
jeden, jedna, jedno	один, одна, одне

Чеська	Українська
čichat	нюхати
brát	брати
spát	спати
žít	жити
umírat	вмирати
zabít	убивати
bojovat	боротися
lovit	полювати, ловити
udeřit	вдарити
řezat	різати, рубати
rozdělit	ділити
bodnout	проколоти
škrábat	шкрябати
kopat	копати, рити
plavat	плавати
letět	літати
jít	ходити, йти
přijít	приходити, прийти
ležet	лежати
sedět	сидіти
stát	стояти
obrátit	обертати, вертіти

dva, dvě	два, дві
tři	три
čtyři	чотири
pět	п'ять
velký	великий
dlouhý	довгий
široký	широкий
tlustý	товстий
těžký	тяжкий
malý	малий
krátký	короткий
uzký	вузький
tenký	тонкий
žena	жінка
muž	чоловік
člověk	людина
dítě	дитина
žena, manželka	жінка, дружина
muž, manžel	чоловік
matka	мати
otec	батько
zvíře	тварина
ryba	риба
pták	птах
pes	собака, пес

padat, upadout	падати
dát	давати
držet	тримати
stlačit	зжимати
třít	терти
mýt, umývat	мити, вмиватися
utírat	витирати
tahat	тягнути
tlačit	штовхат
házet	кидати
vázat	в'язати
šít	шити
počítat	рахувати
říkat	говорити, сказати
zpívat	співати
hrát	грати
plout	плисти
téci	текти
mrznout, zmrznout	мерзнути, змерзнути
otékat	набрякати
slunce	сонце
měsíc	місяць
hvězda	зірка
voda	вода
déšť	дощ

veš	вош
had	змія
červ	черв'як
strom	дерево
les	ліс
hůl, klacek, prut	палиця
ovoce	плід, фрукт
semeno	насінина
list	листок
kořen	корінь
kůra	кора
květ	квітка
tráva	трава
lano	мотузка
kůže	шкіра
maso	м'ясо
krev	кров
kost	кістка
tuk	жир
vejce	яйце
roh	ріг
ocas	хвіст
pero	перо
vlasý	волосся
hlava	голова

řeka	річка
jezero	озеро
moře	море
sůl	сіль
kámen	камінь
řísek	пісок
prach	пилюка, порох
země	земля
mraky	хмари
mlha	туман
nebe	небо
vítr	вітер
sněh	сніг
led	лід
kouř, dým	курява, дим
oheň	вогонь
popel	попіл
hořet	горіти, палити
silnice, cesta	дорога, шлях
hora	гора
červený	червоний
zelený	зелений
žlutý	жовтий, золотий
bílý	білий
černý	чорний

ucho	вухо
oko	око
nos	ніс
ústa	рот, вуста
zub	зуб
jazyk	язык
nehet	ніготь
noha	нога
koleno	коліно
ruka	рука
křídlo	крило
břicho	живіт
loket	лікоть
krk, šíje	горло, шия
záda, hřbet	спина (хребет)
prsa,	груди
srdce	серце
játra	печінка
pít	пити
jíst	їсти
kousat	гризти, кусати
sát	ссати
plivat	плювати
zvracet	блювати
foukat	дути

noc	ніч
den	день
rok	рік
teplý	теплий
studený, chladný	холодний
plný	повний
nový	новий
starý	старий
dobrý	добрий
spatný, zlý	злий, поганий
shnilý	гнилий
špinavý	брудний
přímý	прямий
kulatý	круглий
ostrý	гострий
tupý	тупий
hladký	гладкий, рівний
mokrý	мокрый
suchý	сухий
spravný	правильний
blízký	близький
daleký	далекий
pravý	правий
levý	лівий
u	при, біля

dýchat	дихати
smát se	сміятися
vidět	бачити
slouchat	чути
vědět	знати
myslet	думати, мислити

v	в
s	з
a	і
jestliže	якщо
protože	тому що
jméno	ім'я

Список використаної літератури

1. Берегсасі А. Ф., Браун Є. Л., Черничко С. С. Угорська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів 5-9 класи (друга іноземна мова). – Берегово, 2014. – 15 с.
2. Вашуленко М. С. Буквар: підруч. для 1 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко. – К.: Видавничий дім „Освіта”, 2012. – 152 с.: іл.
3. Даниленко Л. І. Чеська мова. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – Київ: Видавництво „Довіра”, 2007. – С. 14-16.
4. Зубкова А. С. Новый чешско-русский и русско-чешский словарь. – М.: Дом Славянской книги, 2013. – 928 с.
5. Лизанець П. М. Угорсько-український словник. – Ужгород: Карпати, 2001. – 729 с.
6. Петріца Н. Програма. Чеська мова (друга іноземна мова) для учнів 5-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. – Ужгород, 2013. – 13 с.
7. Товт Д. Е. Буквар: Підручник для 1 кл. загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням угорської мови. – Видання 3-тє. – Львів: Світ, 2007. – 144 с.
8. Угорсько-український словник І-т (А — Ьу) 39000 сл. / за ред. І. Удварі. – Ніредьгаза, 2005. – 915 с.
9. Kálmán Béla. Nyelvjárásaink. – Budapest: Tankönyvkiadó Vállalat, 1971. – 149. о.
10. Ginter Károly, Szende Aladár. Tanuljunk magyarul! Beszéljünk magyarul. – Budapest: Tankönyvkiadó, 1979. – 256. о.
11. Ónodi Géza. Betűország. Ábécéskönyv az 1. oszt. számára. – Lviv: Szvit Kiadó, 2002. – 144. о.
12. Sárosy Józsefné, Szabó Balázsné. Tanuljunk magyarul. – Budapest: RTV – Minerva, 1984. – 215. о.
13. Tolnai Gyuláné. Olvasókönyv, általános iskola 1. osztály. – Budapest: Tankönyvkiadó, 1992. – 160. о.

14. Nováková Zuzana, Švejdová Vlasta. Český jazyk 2. – Praha: Alter, 1994. – 124 str.
15. Pozdravení Rusínů. Výbor z literatury podkarpatoruské 1920-1935. – Bratislava: Podkarpatoruské nakladatelství v Bratislavě, 1936. – 183 str.
16. Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání. – Sokolov: Tento ŠVP platí od školního roku 2013/2014 pro 1. a 6. ročník, 2013. – 325 str.
17. Wildová Radka. Písanka ke slabikáři pro první ročník ŽŠ. Sešit 1. – Praha: Alter, 2000. – 31 str.
18. Wildová Radka. Písanka ke slabikáři pro první ročník ŽŠ. Sešit 2. – Praha: Alter, 2000. – 32 str.
19. Svobodová Jaromina, Mühlhauserová Hana. Písanka 2 pro 1. Ročník základní školy. – Brno: Nová škola, 2005. – 32 str.
20. Навчальні програми для початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням угорською мовою [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>
21. Навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з вивченням іноземних мов. Іноземні мови [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>
22. Навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою. Українська мова [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua>
23. Basnicku pro deti [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mamtalent.cz>
24. Říkaný o zvířátkách pro děti [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.moje-rodina.cz/rikanky-o-zviratkach>
25. Paczolay Gyula. 750 magyar közmondás [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mek.oszk.hu/>
26. Versek állatokról [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dalokversek.hu/versek/versallat.htm>
27. Óperencia [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.operencia.com/>

ДОДАТОК А

Вибрані вірші чеської літератури Підкарпатської Русі 1920-1935

років з українським перекладом

Vybrané básně z české literatury podkarpatoruské 1920-1935 s

ukrajinským překladem

Vasil Grendža Donskyj

Jak je tady smutno ...

Jak je tady smutno, ty můj rodný kraji,
léto pominulo, ptáče nezazpívá,
a já chodím, bloudím po tvém smutném háji,
aby neviděli, jak žal srdce zrývá.

Letí černý havran pod černými mraky —
Proč tak strašně kráče, jako smrt když cítí?
A to on tak kráče, nebe pláče taky,
že nárn usouzeno v nesvobodě žítí [15, c. 12].

Василь Гренджа-Донський

Як тут сумно...

Як тут сумно, ти мій рідний краю,
Літо проминуло, птахи не співають,
а я ходжу, блуджу по тому сумтному гаю,
щоб не бачили як жаль серце розрива.

Лети чорний грачу під чорними хмарами —
Геть жажливі кроки, як смерть коли їх відчують.
Це вона так ходить, небо так плаче,
наче на суджено в неволі жити.
(Переклад Депчинська І. А.)

Jurij Boršoš Komjatskyj

Oj, na hoře ...

Oj, na hoře nad potokem
javor nachýlil se,
na větvičce javorové
slavík zarmoutil se.

Že už z hory zimní vítr
počal zavívati,
z mlad'oučkého javorečku
počal listí rváti.

Nechyl ty se, javorečku,
zajde větru vání,

slavičku, se nermuf, jaro
přijde znenadání [15, c. 15].

Юрій Боршош-Кум'ятський

Ой, на горі...

Ой, на горі над струмком
Явір нахилився,
На гілці яворовім
Соловейко засмутився.

Із гори зимній вітер
Почав завівати,
З молодого явору
Почав листя зривати.

Не хилися, яворе,
Дутимуть заметілі,
Солов'ї повернуться,
Весна прийде раптово.
(Переклад: Депчинська І.А.)

Jurij Boršoš Komjatskyj

Na našich horách ...

Na našich horách znova, ach,
lilie vadnou, je krve pach ...
kdos hněvně osení rve tam ...
Ó, běda nám!
Kdos kosí, rve, ach, jaký hřích!
Květ zmírá, nad ním zvoní smích..
Na našich horách znova, ach,
je krve pach ... [15, c. 18]

Юрій Боршош-Кум'ятський

На наших горах...

На наших горах знову, ой,
Лілії несправжні, запах крові...
Хтось гнівно саджанці там рве...
О, біда нам!
Хтось косить, рве, ах, який гріх!
Квітка вмирає, над нею сміх дзвінкий
На наших горах знову, ой,
Запах крові...
(Переклад: Депчинська І. А.)

Jurij Boršoš Komjatskyj

Vesna

Vyšla vesna do polí
květy sázet v údolí –
luli, luli,
oj, luli,
ozvaly se žežuly,
ku, ku.

Prošla lesy, nelení
všecko dařit zelení –
luli, luli,
oj, luli,
zpívaly jí žežuly,
ku, ku.
Klaněla se lučinám,
zpěv se ozval také tam –
luli, luli,
oj, luli,
zazpívejte, žežuly:
ku, ku [15, c. 21]

Юрiй Боришoш-Кум'ятський

Весна

Вийшла весна до поля
Квіти садити в долині –
люлі, люлі,
ой, люлі,
Озвалися зозулі,
ку, ку.
Пройшла вона лісом,
все процвітає, зеленіє –
люлі, люлі,
ой, люлі,
Співали їй зозулі,
ку, ку.
Кланялася лугам,
спів озався там –
люлі, люлі,
ой, люлі,
Заспівайте зозулі,
ку, ку.
(Переклад: Депчинська І. А.)

Andrej V. Kard'beleš

Na rozvalínách.

Již dohořívá západ rudý
na svazích rozhozených skal
a mlčení jde zvolna tudy.
Svět sám se k spánku uchystal.

A slunce hasnouc zkrvavené
vzbuzuje zašlé obrazy:
hluk bitevní se krajem žene,
zní ostrých mečů nárazy.

To za otcovskou půdu teče
v těch bojích drahá ruská krev
a o kopí se lámou meče
a nepřátel tu slyšet řev.

To za rodnou se půdu lije
krev smělá našich hrdinů,
co v jejich tepnách prudce bije,
je vedouc v boj za otčinu.

Usnulo vše ... a vše se ztrácí
Kol kamení se černá jen.
Co žilo, v minulost se vrací,
cos viděl, rozkošný byl sen.

A, kvetouc, příroda je němá,
i šepot starých dum už něm
a o svobodě slova nemá,
o štěstí Karpat konečném.

A ztichlo vše . . . kdes píseň pouze
pastucha pěje za řekou.
To píseň o tajemné touze
sem šlehla vlnou stříbrnou [15, c. 25].

Андрій Карабелеш

На розвалинах

Вже догорає захід червоний
На схилі розкиданих каменів
І мовча йде повільно туди.
Світ сам уклався спати.

І сонце гасне закривавлене
Підіймає зниклі образи:
Шум битви в краю чути,
Звуки гострих мечів лунають...

Заснуло все... і все втрачено...
Колеса тільки з чорними каменями
Що жило, в минуле повертайся,
А що бачили, були чарівними мріями.

І квітів, природи нема,
І шепіт старих дум уже нема
І свободи слова нема,
О, щастя Карпат закінчилося.

І стихло все, деś пісня лунає
За річкою пастух співає.
То пісні про таємну тугу,
Що лине срібною хвилею.
(Переклад: Демчинська І. А.)

Mykolaja Božuková

Pryč, zátudný mraku!

Pryč, záludný mraku
a truchlivé dni,

již přichází vesna
a slunce, už jdi!

Já štěstí chci pít
a vidět ráj
a obejmout duši
chci rodný svůj kraj.

Už příroda strásá
své tíživé sny.
Pryč, záludný mraku
a truchlivé dni! [15, c. 31]

Миколая Божукова

Геть, підлі хмари!

Геть, підлі хмари
І скорботні дні, вже йде весна
І сонце, ідіть уже!

Я п'ю щастя
І бачу рай
І хочу охопити душу
Свого рідного краю.

Природа загрожує
Їх гнітючим снам.
Геть, підлі хмари
І скорботні дні!
(Переклад: Депчинська І. А.)

Mykolaja Božuková

Vadne listí...

Vadne listí, hvězdy hasnou,
chlad až srdce proniká.
Nemám štěstí hvězdu spasnou,
hvězda má je osudná.
Jest jen slyšet výsměch zrady,
potoky slz — všude tma.
Vadne srdce — nemá rady.
Hvězda má je osudná [15, c. 34]

Миколая Божукова

Мертві листя...

Мертві листя, гаснуть зорі,
Холод аж в серце проника.
Не маю щасливої зірки благодійної,
Зірка моя є роковою.

Існує тільки почута насмішка зради,
Потоки сліз – всюди тьма.
Мертве серце – виходу нема.
Зірка моя є роковою.

(Переклад: Депчинська І. А.)

Mykolaja Božuková

Nad říčkou

Zanaříkej, bystrá říčko,
hlasitěji se mnou lkej,
přehluš moje smutné srdce . . .
Zaplakej!
Oj, zaplakej!
Ať tvé vody bijí v břehy,
vlna za vlnou ať jdou,
potom rázem ať s mým štěstím
odplynou . . .
oj, odplynou . . .
Pláče říčka, hromem duní,
tišit pláč můj pospíchá,
břehy rve a hučí, pláče . . .
Zatichá . . .
Oj, zatichá . . . [15, с. 33]

Миколая Божукова

Над річкою

Заплач, швидка річко,
Голосно
Приглуши моє сумне серце...
Заплач! Ой, заплач!

Хай твої води б'ються об берег,
Хвиля за хвилею хай іде,
Потім разом із моїм щастям
відпливуть...
ой, відпливуть...

Плаче річка, грім гуркоче,
Заспокоїти плач мій поспішає,
Навколо все гуркоче, плаче...
Затиша...

Ой, затиша...

(Переклад: Депчинська І. А.)

Zoreslav

Na polonině

Mé sny se pasou — ovce bílé,
na polonině ovčák jsem . . .
Úsměvů řeky tekou mile —
dlaněmi piji je jak pohárem.
Vrcholy Karpat zlatem hoří,
krystalem jasným zvoní vodopád,
mé smysly se v tu krásu noří
a ještě chvíli chtěl bych naslouchat.
Nuž, naslouchám té modré báji,
sluneční hudbě dálavy,

sám sobě zpívám, sám si hraji
a usedám si do trávy.
A cítím, že země jak roste
modlitba zprahlých klasů, trav,
a vidím: člověk, zpěv a srdce prosté
jsou předito a boží svět je stav.
Svět roste na sluneční dlani,
orchestrem květů jásá svit,
srdce má křídla, v rozjásání
spřádá modř nebes ve blankyt.
Nad poloninou nebes tiše.
Na květech sluncem zalitých
si každý den svou báseň píše
a listům vítr píseň vdých'. [15, c. 39]

Зореслав

На полонині

В моїх снах – вівці білі пасуться,
На полонині – я пастух...
Посмішки річки милями течуть –
Долонями я з неї п'ю, як із чашки.
Вершини Карпат золотом горять, кришталево чисті звуки водопаду,
Мої почуття занурюються в цю красу
І протягом деякого часу я вслухаюся.

Ну що ж, наслухався байок,
Сонячної музики вдалі,
Сам собі наспівую, сам собі граю
І сиджу на траві.

І відчуваю як у землі росте
Молитва спраглих стебел, трав,
І бачу: як людина співає серцем
так як нова тканина народжується на Світ Божий....

Над полониною небес тишина.
На квітах, залитих сонцем
Кожного дня він пише свою поему
І поміж листям вітер пісні наспівує.
(Переклад: Депчинська І. А.)